

A photograph of two women standing in front of a building with a prominent dome. The woman on the left has blonde hair, wears glasses, a blue top, a necklace, and a patterned scarf. The woman on the right has dark hair and wears a dark jacket and a dark scarf. The background is a blurred red brick building with a large dome.

Pulverisert demokrati

Når fusjonane pressar seg på, rår makta. Demokratiet i akademia blir sett på prøve.

Side 16–21

**DET ER TYPISK
NORSK Å DYRKE
GAMLE HELTER.**

MEN HVOR GODE ER VI TIL Å SKAPE NYE?

Ingen oppdager noe nytt ved å gå i andres fotspor. Man må lete der ingen har lett før, og man må våge å satse på det man tror på. Roald Amundsen var en pionér innen mange forskningsområder – både til lands, til vanns og i lufta. I gamle dager skapte heltene seg selv. Det gjør de til en viss grad i dag også, men kanskje ikke de vi trenger mest? Vi trenger de som bruker hodene sine og kunnskapen sin til å skape noe utover seg selv. Den norske hjernekraften må styrkes, og den trenger stadig påfyll. Derfor må politikerne ta kunnskapssamfunnet på alvor, og sørge for at forskning blir et attraktivt og konkurransedyktig yrkesvalg. Norge trenger nye helter.

MED HJERNEKRAFT SKAL FREMTIDEN SKAPES

Hjernekraftverk er en kampanje fra Forskerforbundet. www.hjernekraftverk.no

**HJERNE
KRAFT
VERK**

12: Museer under lupen

Universitetsmuseene formidler forskning i stor skala. En ny bok sirkler inn: Hvilke tanker og prosesser ligger bak?

24: Alle elsker værmeldingen

Det er mye nasjonsbygging i værtjenestene. – Værkartet er en daglig påminnelse om hva slags land vi bor i, sier statsmeteorolog Terje Alsvik Walløe.

28: Husbygging i nedbørstider

Det blir stadig mer bebyggelse, stadig mer asfalt, og samtidig stadig mer nedbør og dermed økt rasfare. Hvem har ansvaret for at vi bygger trygt nok?

4: Spissere, sterkere, tydeligere

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen vil spisse forskningen mer – satse på toppmiljøer og fordele arbeidsoppgavene tydeligere mellom institusjonene.

5: Kritisk til bruk av sidemålsrapport

– Det er oppsiktsvekkende at vi forskere skal engasjeres til å drive med en form for effektivitetsforskning på et kunnskapsfelt Stortinget har vedtatt, mener professor i tekstvitenskap.

6: Britiske forskerkjendiser mot kutt

Den verdenskjente forskningsformidleren sir David Attenborough og evolusjonsbiologen Richard Dawkins leder an i protester mot nedskjæringene ved engelske universiteter.

7: – Styrtte penger gir lite handlingsrom

Lav basisfinansiering medfører at svensk akademia er svært avhengige av ekstern forskningsfinansiering. Det bekymrer den svenske riksrevisjonen.

8: Statped slår sammen elleve sentre

– Foreløpig merker vi lite til sammenslåingen av elleve spesialpedagogiske sentre. Men neste år blir et veldig kritisk år, sier direktøren i det nye Statped.

9: – Styrk de beste miljøene

Regjeringens politikk for forskning i næringslivet er for lite målrettet. Dette går ut over miljøene som har potensial til å konkurrere internasjonalt, mener BI-professor.

FASTE SIDER

33: Historiske bilder

35: Leder

36: Kronikk

38: Bøker

40: Debatt

41: Gjest

45: Informasjon fra Forskerforbundet

Forskerforum

Nr. 10/2012 – 44. årgang

Fagblad om forskning og høyere utdanning. Forskerforum blir redigert etter redaktørplakaten og er medlem i Fagpressen.

UTGIVER: Forskerforbundet, Postboks 1025 Sentrum, 0104 Oslo, Telefon: 21 02 34 00/Telefaks: 21 02 34 01

ANSVARLIG REDAKTØR: KJETIL A. BROTTVEIT, kjetil.brottveit@forskerforum.no

FUNGERENDE REDAKSJONSSEKRETÆR: JOHANNE LANDSVERK, johanne.landsverk@forskerforum.no

JOURNALISTER: SIRI LINDSTAD, siri.lindstad@forskerforum.no, AKSEL KJÆR VIDNES, aksel.vidnes@forskerforum.no

KONTAKT REDAKSJONEN: redaksjonen@forskerforum.no

REDAKSJONSRÅD: Martin Eide, professor UiB, Helge Salvesen, bibliotekdirektør UiT, Reidun Høydal, Møreforsking/Høgskulen i Volda

ANNONSER: Arne Aardalsbakke, Telefon: 64 87 67 90, Telefaks: 64 87 67 91, E-post: annonser@forskerforum.no

For fortløpende oppdatering: www.forskerforum.no

Design: Concorde Design. Forsidefoto: Erik Norrud. Trykk: Askim Grafiske Senter avd. Prinfo Unique.

ISSN 0800-1715. Opplag: 18 270

Halvorsen vil spisse forskningen

– Jeg er utålmodig, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen. Hun får støtte til økt differensiering mellom institusjonene.

– Våre naboland klarer å spisse innsatsen og løfte institusjonene mer enn vi har klart, sier Kristin Halvorsen.

– Jeg vil at vi skal spisse forskningen mer enn vi har lyktes med til nå. Vi må se på om de virkemidlene vi har, er gode nok.

Kunnskapsminister Kristin Halvorsen vil trappe opp diskusjonen i forkant av den kommende forskningsmeldingen. På Forskerforbundets forskningspolitiske seminar i høst lanserte hun flere mulige grep som forskningssektoren kan bli nødt til å ta de nærmeste årene: satse mer på toppmiljøer, fordele arbeidsoppgavene tydeligere mellom institusjonene og bruke basismidlene mer strategisk. Overfor Forskerforum presiserer hun at hun ønsker å heve ambisjonene for norsk forskning – men at sektoren selv må stå bak løsningsforslagene.

Topp eller bredde

– Dette er først og fremst en utfordring til institusjonene selv. De kan absolutt gjøre noe med tanke på hva som er deres styrker, og hvordan de kan forsterke dem. Vi ser at vi har noen utfordringer på dette området, men det beste er hvis disse diskusjonene går lokalt. Der vet de hva de har av ressurser, og vi er opptatt av stor grad av autonomi, sier Halvorsen.

Flere i sektoren ønsker diskusjonen velkommen. Leder i Forskerforbundet Bjarne Hodne er derimot skeptisk til å spisse på bekostning av breddeforskningen.

– Den fremragende forskningen er ikke mulig uten en solid basis i form av en bred forsknings- og kunnskapsproduksjon. Utfordringen er å finne den rette balansen mellom spiss og bredde, sier Hodne, som mener at hovedutfor-

dringen i så måte er at handlingsrommet ved institusjonene er presset.

– Grunnbevilgningene har gjennom flere år i stadig større grad blir spist opp av bundne aktiviteter. Både Forskningsråd-prosjekter, EU-prosjekter og satsinger som sentrene for fremragende forskning krever medfinansiering fra institusjonene. Dette innebærer at grunnbevilgningen til forskningsinstitusjonene i mindre grad kan brukes til å finansiere den nødvendige faglige bredde som landet trenger.

NIFU: – Trenger mer styring

Til det svarer Kristin Halvorsen at institusjonene har fått et større handlingsrom i 2012 til å sette sine egne virksomhetsmål. Direktør i Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) Sveinung Skule mener imidlertid at institusjonene lever for fritt. SAK-politikken (samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon) som Tora Aasland introduserte for å få en mer effektiv universitets-, høyskole- og instituttsektor, har ikke fungert godt nok, mener han.

– SAK-politikken er en god idé, men den har ikke hatt veldig stor nytteverdi, sier Sveinung Skule.

Han mener at de siste årenes universitets- og høyskolepolitikk har vært markedsorientert i motsetning til tidligere da staten var mer aktiv og utpekte knutepunktsfunksjoner ved institusjonene.

– Nå har man prøvd noen år med markeds-tenkning og frihet for institusjonene, hvor mar-

kedet skal ordne opp og at det på naturligvis skal utvikle seg tyngdepunkter som vil føre til arbeidsdeling mellom institusjonene. Men dette har ikke gitt mye differensiering, verken rollemessig – fordi alle prøver å bli universiteter – eller når det gjelder den faglige arbeidsdelingen, sier Skule.

SAK går for sakte

Skule foreslår at staten og institusjonene inngår utviklingskontrakter, der institusjonene i dialog med Kunnskapsdepartementet setter mål som knyttes til finansieringen. Halvorsen innrømmer at det er rom for forbedring i SAK-politikken, og sier at Skules forslag er interessant.

– På et overordnet plan er det stor enighet om at vi skal satse på gode miljøer som hever seg internasjonalt, og at alle institusjonene forsterker sine beste sider. Det kontroversielle er hvordan vi skal komme dit. Nå vil jeg sende utfordringen til institusjonene og be om at de sender oss sine prioriteringer. Det vil gjøre det tydelig for oss hvor vi har huller som må tettes eller dobbel dekning, sier hun.

Hodne mener det er positivt om Kunnskapsdepartementet tydeligere vil stimulere til arbeidsdeling mellom institusjonene enn det som til nå har vært tilfelle. Det viktigste er likevel at institusjonenes evne til strategiske prioriteringer styrkes, sier han.

– Skal vi styrke institusjonenes evne og vilje til å agere strategisk, må basisbevilgningen styrkes. Ellers vil forskningsmulighetene til de ansatte bli ytterligere svekket.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

– Jeg tror at staten godt kan ha en litt mer aktiv hånd, sier Sveinung Skule.

Forsking til politisk bruk

– At forskingsmiljøa blir inviterte til å delta i forsking med så klare politiske premiss, er høgst problematisk, seier professor Kjell Lars Berge.

– Utdanningsdirektoratet bruker rapporten frå Nordlandsforskning for alt han er verd i argumentasjonen for å fjerne sidemålskarakteren i norsk, seier Endre Brunstad, førsteamanuensis i nordisk fagdidaktikk ved Universitetet i Bergen.

I eit forslag til høyringsnotat frå Utdanningsdirektoratet til Kunnskapsdepartementet om endring av læreplanen i norskfaget tilrår direktoratet færre karakterar i norsk i vidaregåande skule. Eitt av forslaga er å fjerne eigen sidemålskarakter, og direktoratet viser blant anna til ein rapport frå Nordlandsforskning, som har evaluert eit forsøk ved to vidaregåande skular: Kongsbakken vidaregåande skole og Fana gymnas. Rapporten konkluderer med at både elevar og lærarar er positive til forsøket med éin felles karakter i norsk i staden for tre.

Kjell Lars Berge, professor i tekstvitenskap ved Universitetet i Oslo, reagerer:

– Det er jo eit politisk standpunkt at ein skal ha sidemålsopplæring, og om ein ønskjer å endre på dette, bør ein normalt gå den politiske vegen gjennom politiske fatta vedtak. Det er oppsiktsvekkende at politikarar og ein del byråkratar trur at vi forskarar skal engasjerast til å drive med ei slags form for effektforskning for å kunne sjå verdien av eit kunnskapsfelt som Stortinget har vedteke.

Takka nei til oppdraget

Fagmiljøet ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium ved UiB, som Brunstad er ein del av, fekk spørsmål frå dei to skulane om å gjere ein effektstudie av eit utviklingsprosjekt.

– Men det var metodisk uråd å få til, både fordi forsøket alt var sett i gang, og sidan ein mangla samanlikningsgrupper. Hovudgrunnen vår for å avslå var dei metodiske og forskingsetiske sidene ved saka. Men også økonomiske, då det nesten ikkje følgde pengar med, seier Brunstad, som også er ein markant person i målrørsla.

– Skulane hadde ein tydeleg agenda. Ein av lærarane ved Kongsbakken hadde alt skrive mange positive innlegg i fleire aviser og i bladet Utdanning om kor vellukka forsøket var. Det er naivt å tru at dette ikkje verkar inn på intervjuobjekta, seier han.

Seinare takka også NIFU nei til oppdraget av faglege og økonomiske grunnar. Spesialrådgjevar Nils Vibe skriv i svarbrevet til Utdanningsdirektoratet at «Vi har vanskelig for å se for oss noen som kan ønske å ta på seg dette og som kan gjøre det på en faglig forsvarlig måte».

– For lite kritisk

Nordlandsforskning takka derimot ja, og Brunstad meiner forskarane der ikkje har vore kritiske nok med tanke på kor politisk denne saka er.

– Det var del av bestillinga frå direktoratet

Kjell Lars Berge meiner sidemålsundervisninga er blitt gjenstand for «kvasivitenskaplege studiar». Lærar og elevar på biletet har ikkje tilknytning til saka.

at evalueringa kunne ha interesse for arbeidet med ny læreplan i norsk. Dette tilseier at Nordlandsforskning burde vore ekstra opptekne av dei metodiske og forskingsetiske sidene ut frå den samanhengen rapporten ville gå inn i.

Prosjektleiar Wenche Rønning kjenner godt til kritikken, og seier Nordlandsforskning ikkje har utført ein effektstudie.

– Ein må sjå dette som ein svært avgrensa studie av eit forsøk ved to skular, og det ville vore problematisk om ein som forskar ikkje skulle våge å gå inn i problemstillingar med politisk sprengstoff. Om dette blir ei politisk sak, og departementet skal ta avgjerder om norskfaget vidare, må ein bygge på mykje meir enn ein enkel rapport av eit forsøk på to skular, seier ho.

Berre ei oppsummering

Seniorrådgjevar Tone Vindegg i Utdanningsdirektoratet seier rapporten frå Nordlandsforskning berre er ei oppsummering av eit lokalt initiativ.

– Prosjektet er ikkje stort nok til at resultatet er generaliserbart.

– Men rapporten blir brukt som del av argu-

mentasjonen for berre éin karakter i norsk?

– Rapporten er berre ein liten del av eit større bilete, og blir brukt som del av ein debatt. Prosjektet har ikkje status som forsking på vurderingsordningane. Den forskinga finn ein blant anna i delrapportane frå Evalueringa av Kunnskapsløftet 2006–2012, seier Vindegg.

Berge ved UiO har denne kommentaren:

– Det var den same historia med sidemålsforsøket i Oslo. Der skulle det også utførast ein effektstudie, men det var umogleg. Så NIFU gjennomførte til slutt ei undersøking der det såg ut som dei hadde avdekt ein slags effekt. Det er merkeleg at akkurat sidemålsundervisning skal bli gjenstand for kvasivitenskaplege studiar. Om forskingsmiljøa skal bidra til debatten med noko som dei fleste opplever som ganske dårleg forsking, då grenser det til misbruk av forskinga, meiner han.

Om rapporten frå Nordlandsforskning er nemnd i det endelege høyringsbrevet frå Kristin Halvorsen, var ikkje klart då Forskerforum gjekk i trykken.

AV JOHANNE LANDSVERK

Akademiske kjendiser til protest

Sir David Attenborough og Richard Dawkins går i bresjen for kamp mot nedskjæringer.

– Selv i Cambridge – hvor jeg kommer fra – faller moralen. Lunsjsamtaler handler mindre om ideer enn om bevilgninger, evalueringer og jobbsikkerhet. Muligheten til å opprettholde «excellence» vil bli drastisk redusert hvis de beste unge forskerne skal bruke hodene til dette.

Slik lød advarselen fra historikeren sir Keith Thomas, en av 65 forskere og intellektuelle, som i november stiftet den tverrpolitiske sammenlutningen Council for the Defence of British Universities (CDBU, se faktaboks).

Protester til ingen nytte

Den liberal-konservative regjeringen har kuttet drastisk i bevilningene til forskning og høyere utdanning. Samtidig har den i økende grad markedstilpasset sektoren og satt studieavgiftene kraftig opp. Den maksimale studieavgiften er på 9000 pund – over 80 000 norske kroner. Massive studentdemonstrasjoner og protester fra enkelte intellektuelle har ikke ført fram. Derfor satser kritikerne nå på kjendiseffekten: Den verdenskjente forskningsformidleren sir David Attenborough og evolusjonsbiologen Richard Dawkins (bildet) er blant stifterne av CDBU.

Som å velge en matrett

Under stiftelsesmøtet falt usedvanlig skarpe uttalelser om markedstilpasningens og instrumentaliseringens virkning på de klassiske universitetsdydene. Keith Thomas sa at regjeringens politikk gjør studentene til kunder som skal legge vekt på å gjøre seg attraktive for arbeidsmarkedet, mens forskningen skal være kortsiktig og rettet mot bruk. Lord Rees, tidligere leder av Royal Society – en eliteskje med 1400 fremstående forskere – var like skarp:

– Studentenes valg av utdanning og universitet er et kjernevalg i livet, men det gjøres til noe som minner om å velge fra en restaurantmeny.

Rees viste til regjeringens retorikk om det frie marked, og mente at friheten er illusorisk da universitetene i praksis er sterkt regulerte av krav fra mange hold og meningsløs byråkratisk overvåking.

Kritiserer teknokratstyre

Ingen parlamentspolitikere eller universitetsledere deltok ved stiftelsen. Det engelske rektorkollegiet med den mektige Russellgroup (Oxford, Cambridge, London School of Economics med flere) i spissen har således ikke blitt enige om en samlet protest. På stiftelsesmøtet reiste en rekke velmeriterte akademikere seg med vitnesbyrd om hvordan det engelske universitetssystemet er truet. Det ble framhevet som et strukturelt problem at regjeringen har lagt universitetene inn under industridepartementet, og dermed gjort universitetene om til næringspolitikk.

Den kjente biologen Richard Dawkins støtter protesten mot reformer og nedskjæringer.

Også administrasjonen av universitetene sees som et problem. Flere talere gikk til angrep på sterkt voksende forvaltning med toppledere uten forstand på vitenskap og forskning. Det mest oppsiktsvekkende innlegget kom fra evolusjonsbiologen Richard Dawkins, som også er kjent som en enfant terrible med ukorrekte meninger:

– Teknokratene i universitetsadministrasjonene uten bakgrunn innenfor eller forstand på forskning kunne ha blitt erstattet med daukjøtt («dead-wood»), som også finnes på universitetene: nemlig de utbrente forskerne som har mistet gnisten.

Dette innlegget ble møtt med behersket applaus.

Protesten ties i hjel?

Initiativtakerne venter nå spent på om politikerne vil tie protesten i hjel, slo utdanningsforskeren Peter Scott fast:

– Denne protesten er ikke et forsvar for et fortidig elfenbenstårn, selv om det kunne ligne universitetsministeren å avskrive oss som en forsamling reaksjonære bedrevitere i utakt med tiden. Men dette er ikke «the usual suspects» av regjeringskritikere, derimot en bred skare akademikere som er bekymret. Vi finner det fornærmende at politikernes ekstreme instru-

mentalisme gjør komplekse, underfundige, kreative og levende ting til enkle tall – om det så er i karakterskalaen, i siteringsindekser eller andre tellekanter.

AV JØRGEN ØLLGAARD

Jørgen Øllgaard er journalist i danske FORSKERforum samt på hjemmesiden forskerforum.dk. Oversatt fra dansk av Kjetil A. Brottveit.

CDBU

- stiftet på et møte i British Academy i London – det nasjonale akademi for humaniora og samfunnsvitenskap
- skal «samle og formulere misnøyen mot liberalisering og markedsretting»
- er tverrpolitisk og samles om: «Vi akademikere må stå fram og ta til orde mot de drastiske reformene i offentligheten»
- nettside: <http://cdbu.org.uk/>

– Truer institusjonenes frihet

De svenske universitetene og høyskolene er for avhengige av ekstern finansiering, mener den svenske riksrevisjonen.

– Jo da, det finnes veldig mye penger i det svenske forskningssystemet. Problemet er at dette er styrte penger, med en rekke betingelser knyttet til seg, sier Bo Edvardsson, viserektor ved Karlstads universitet.

Han konstaterer at de blir mer og mer avhengige av ekstern finansiering.

– På universitetet som sådan utgjør de eksterne midlene rett under halvparten av det totale forskningsbudsjettet vårt. Ved fakultetet for økonomi, kommunikasjon og IT (CTF), der jeg er professor, ligger andelen for ekstern finansiering rett under 80 prosent.

– Mister kontrollen

Att styra självständiga lärosäten, heter den svenske riksrevisjonens nylig framlagte rapport om statens rolle i utdanningssystemet. I rapporten står det at den internasjonalt sett lave grunnbevilgningen ved svenske institusjoner, kombinert med bare delfinansiering gjennom ekstern finansiering, innebærer at bevilgningen i stor grad bindes opp for å fullfinansiere eksterne forskningsprosjekter. Dermed begrenses institusjonenes rom for egne prioriteringer.

– Risikoen er at institusjonene mister kontrollen over egen strategisk utvikling, sier Edvardsson.

Også ved Umeå universitet utgjør de eksterne midlene vel halvparten av det totale forskningsbudsjettet.

– I 2002 utgjorde grunnfinansieringen 57 prosent, så det skjer en gradvis forskyvning mot stadig større andel ekstern finansiering, sier Marianne Sommarin, viserektor med ansvaret for forskningsutviklingen ved universitetet.

– Nå skal det sies at vi på et vis ligger relativt bra til her i Umeå, ettersom under fem prosent av grunnbevilgningen vår i dag må gå til å fullfinansiere eksterne prosjekter vi har fått midler til. Men samtidig ser vi at om vi skal delta i alle de store satsingene framover, kan vi få problemer. Det er ikke sikkert vi har råd til å prioritere de eksterne prosjektene de enkelte fakultetene måtte ønske å søke på, om det medfører at vi må inn og bruke store summer på å fullfinansiere dem.

Kortsiktige penger

Et annet problem er at eksterne midler som bevilges, stort sett er kortvarige.

– Om et prosjekt har finansiering i bare tre år, får vi ikke ansatt doktorander på prosjektet. Også det å opprette professorater er vanskelig når vi ikke vet hva slags finansiering vi har framover, sier Edvardsson.

Både han og Sommarin understreker imidlertid at det finnes fordeler ved ekstern finansiering.

Ved enkelte fakulteter ved Karlstad universitet (bildet) er bortimot 80 prosent av finansieringen ekstern.

– Mange av våre prosjekter skjer i partnerskap med næringslivet. Slik får vi data som vi ellers ikke ville ha fått tilgang til, i store bedrifter som Volvo, Ericsson, Ikea eller Tetrapak. Dette er data som tyske og amerikanske forskere også gjerne vil ha tilgang til, og dermed samarbeider slike internasjonale forskningsmiljøer gjerne med oss, og det er bra, sier Edvardsson.

– Gjennom konkurransen om eksterne midler får vi vite hvor vi står sammenlignet med andre institusjoner. Den vurderingen er selvfølgelig verdifull, sier Sommarin.

Ny omfordeling

Også Forskerforbundets svenske søster, Sveriges universitetslärarförbund (SULF), ser med bekymring på de lave basisbevilgningene til de svenske universitetene og høyskolene.

Nå kan det imidlertid se ut til at situasjonen kan bli en smule bedre framover, sier Karin Åmossa, sjefsutreder hos SULF.

– Forskningsmeldingen som nettopp ble lagt fram, varsler 900 millioner i økende grunnfinansiering fra 2016, og det er bra. Men midlene skal fordeles etter kvalitet på institusjonenes forskning. En større del av dagens bevilgninger, det vil si 20 prosent, er foreslått omfordelt etter kvalitet fra 2014. Problemet er at Vetenskapsrådet, som skal utvikle et nytt peer review-system for vurdering av forskningskvalitet, ikke kommer til å ha dette ferdig før i 2018.

I dag måler man kvalitet dels gjennom å se på hvor mye eksterne midler en institusjon får, og dels hvor mange siteringer institusjonen har.

– Slike kriterier favoriserer visse fag framfor andre – teknologi, medisin, naturvitenskap som sådan. Disse fagene har både tradisjon for å publisere mye og i større grad tilgang til eksisterende forskningsmidler, sammenlignet med humaniora og samfunnsfag. Derfor hadde vi ønsket at man fikk på plass det nye vurderingssystemet først, før man begynte å omfordele, sier Åmossa.

AV SIRI LINDSTAD

– 900 millioner i økt grunnfinansiering er en liten forbedring, sier Karin Åmossa i Sulf.

Brukerne kommer først

Tross sparsomme midler: – Tjenestetilbudet skal bli bedre, mener både ledelse og ansatte.

FOTO: JANNICK SÆVIK NORMANN

Statped skal hjelpe brukere med særskilte opplæringsbehov.

– Når først meldingen kom og vi var i gang, så var det ikke noen vits å slåss mot, men heller viktig å få dette til på best mulig måte, sier Hilde Havsjømoen. Hun er hovedtillitsvalgt i Forskerforbundet ved Statped og seniorrådgiver ved Huseby kompetansesenter.

Fra årsskiftet skal elleve spesialpedagogiske sentre slås sammen til én nasjonal etat, Statped (Statlig spesialpedagogisk støtte). Omstillingen skjer for å møte politikernes krav i stortingsmeldingen *Læring og fellesskap* som fulgte NOU-en *Rett til læring*. Så langt har prosessen vært ryddig og oversiktlig, mener Havsjømoen. Dialogen med ledelsen har vært god, noe som bekreftes av Tone Mørk, direktør for Statped.

– Jeg har ikke opplevd at det har vært motstand mot endringene som er skissert i stortingsmeldingen. Men det kan komme reaksjoner når en ser konsekvensene av omstillingen, sier Mørk.

Knappt med midler

Det er tilført lite ekstra penger til omorganiseringen, kun fire millioner kroner i friske midler.

– Det er lite penger til endringene som skal skje, mener Mørk. Derfor skal prosessen gå over flere år og sluttføres først i 2016.

– Foreløpig merkes det ikke, men når endringene skal settes ut i livet, vil det bli utfordringer. Neste år blir derfor et veldig kritisk år, og det hadde hjulpet med ekstra midler, påpeker hun.

Omorganiseringen er inne i første fase hvor alle ansatte skal innplasseres i ny organisasjon og få felles retningslinjer.

– Vi må ha avtaler som ivaretar vår egenart.

Våre grupper har gjerne høy kompetanse og stort engasjement for fagfeltet. Kompetansespredning er en viktig oppgave, både gjennom kursvirksomhet og publikasjoner. Derfor er vi blant annet opptatt av immateriell rettighetsproblematikk og FoU, sier Havsjømoen.

De fleste av forbundets rundt 130 medlemmer utfører Statpeds kjernevirksomhet: utredning, rådgivning og oppfølging av skole og PP-tjeneste. I tillegg er det bibliotekarer, kommunikasjonsmedarbeidere og ansatte innen læremidler og FoU.

Først til neste år starter utviklingen av nye arbeidsmåter og tjenestetilbud.

Sårbar spisskompetanse

Statped skal organiseres som fire flerfaglige regionsentre: region sørøst, vest, midt og nord. Som et ledd i omorganiseringen skal alle ha et likeartet tjenestetilbud. Noen regioner må derfor bygge opp nye tilbud.

– Det er noe bekymring for om dette kan gå på bekostning av eksisterende miljøer, sier Havsjømoen.

– Vi er opptatt av å ivareta spisskompetansen, da vi har en del små fagmiljø. Få personer har slik kompetanse, og det er få brukere. Dette må følges opp, for det tar tid å bygge opp slike miljøer, og de er sårbare, sier hun.

– Vi har vært klare på å signalisere at vi vil ta vare på de seks fagfeltene, og har valgt en organisasjonsmodell som underbygger dette, svarer Mørk.

Etter hvert skal ulike fagfelt, som for eksem-

pel syn og hørsel, samarbeide mer. Her kan det bli diskusjoner, tror Havsjømoen.

– Det er viktig å ha tunge fagmiljø på de tunge vanskeområdene, samtidig må vi se mer helhetlig på brukerne. Mange har sammensatt problematikk og opplevde fragmentering i det gamle systemet. Derfor ser vi en fordel av å skape flere nettverk over faggrensene, sier hun. Målet er et felles system som blir lett tilgjengelig for brukerne.

– Topptungt

Som et ledd i prosessen skal en FoU-strategi utarbeides. Det må tilrettelegges for tid til forskning og utvikling, understreker Havsjømoen.

– Det er avgjørende at vi er oppdatert innenfor fagfeltet og fører det videre. FoU er en viktig forutsetning for at tilbudet til brukerne kan videreutvikles, sier hun.

Satsningen på FoU skal styrkes, bekrefter Mørk.

– Vi ønsker en mer helhetlig og slagkraftig strategi, nært koblet opp mot den faglige utviklingen vi skal jobbe med til neste år, sier hun.

Omstillingen medfører to nye ledernivå på toppen og nytt nasjonalt hovedkontor.

– Mange medlemmer mener at et nytt hovedkontor kan bli for topptungt. De er bekymret for at økt administrasjon vil spise av midlene til tjenesteyting, da det kommer lite nye midler til omorganiseringen, sier Havsjømoen. Redusert tilbud har også brukerorganisasjonene vært bekymret for.

– Samtidig kan en styrking av administrasjonen gi bedre koordinering av tjenestene, påpeker hun.

AV ELIN HAVELIN REKDAL

Statped

- statlig spesialpedagogisk støttetjeneste
- gir tjenester til kommuner og fylkeskommuner, brukere og fagmiljø
- omfatter fagfeltene hørsel, syn, språk/tale, ervervet hjerneskade, sammensatte lærevansker og døvblinde
- 850 ansatte
- 1. januar 2013 slås elleve sentre sammen: Huseby, Bredtvet, Torshov, Skådalen, Øverby, Nedre Gausen, Sørlandet, Tambartun, Møller-Trøndelag, Statped vest og Statped nord.

Kilde: Statped

– Næringsforskningen spres for tynt

Midlene til forskning i næringslivet bør gå til områder der Norge har fortrinn fra før. Det mener BI-professor Torger Reve.

Regjeringen får kritikk fra både næringsliv, Forskningsrådet og de næringsrettede forskningsinstituttene for å føre en lite målrettet politikk for forskning i næringslivet. Dette går ut over miljøene som har potensial til å konkurrere internasjonalt, ifølge BI-professor Torger Reve. Han mener regjeringen ikke fullt ut forstår politikkområdet.

– Vi er inne i en stagnasjonsfase hvor Forskningsrådet har fått en blåkopi av budsjettet fra i fjor. De små endringene vi ser på næringsområdet, gjelder nanoteknologi og teknologier som bare er svakt koblet til sterke miljøer i næringslivet, sier Reve. Han står bak boken og forskningsprosjektet *Et kunnskapsbasert Norge*, som peker ut kunnskapsbaserte næringer som Norge har forutsetninger for å lykkes med internasjonalt. Ifølge Reve passer regjeringens politikk dårlig med terrenget for forskning og utvikling utenfor universitets- og høyskolesektoren.

– Forskningsrådets strategi sier at man skal satse på for eksempel bioteknologi på helseområdet, nanoteknologi og generiske teknologier hvor det ikke finnes særlig mye næringsliv i dag, sier Reve. Han viser til den ferske tildelingen av 13 Sentre for fremragende forskning (SFF), hvor bare to er koblet til næringsrettede forskningsmiljøer.

Utnytte fortrinn

BI-professoren anbefaler regjeringen å bygge opp under næringer der Norge allerede har et fortrinn.

– Man bør ha en kjede av virkemidler fra SFF-er, via Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) til Brukerstyrt innovasjonarena (BIA), med klare koblinger til store næringsrettede satsinger på områder hvor vi er sterke fra før, sånn som geovitenskap og petroleum, maritim-/offshoreteknologi, sjømat og marin bioteknologi, IKT og finans, sier Reve.

Petromaks-programmet i Forskningsrådet har nettopp fått bevilgning for ti nye år. Ifølge Reve er dette programmet ett av få virkemidler som utnytter konkurransefortrinn i næringslivet og forskningssektoren. Resultatene har så langt vært svært gode.

Må avvise gode søknader

Rolls Royce i Norge leverer høyteknologi til maritim- og offshorenæringen. Selskapet bruker i år nærmere 300 millioner kroner på forskning og utvikling. I tillegg til å forske selv har bedriften doktorgradsstudenter fra NTNU gjennom et samarbeid med Sintef-instituttet Marintek. Bedriften mottar dessuten KMB-midler (Kom-

petanseprosjekter med brukermedvirkning) fra Forskningsrådet, støtte fra EU og midler til brukerstyrte innovasjonsprosjekter direkte fra Forskningsrådet.

Ifølge teknologidirektør Rune Garen i Rolls Royce har regjeringens næringsrettede forskningspolitikk store utfordringer.

– De siste tre årene har vi sett en flat utvikling i bevilgninger til et program som MAROFF (Maritim virksomhet og offshore operasjoner). Samtidig har antallet søkere blitt rekordstort, og vi er nødt til å si nei til knallgode søknader, sier Garen, som sitter i styret for programmet. Han mener regjeringen bør ta ansvaret for å nedprioritere forskningsområder hvor norsk næringsliv ikke har konkurransefortrinn.

– Det er en farlig vei å gå inn på områder hvor de virkelig store forskningsnasjonene er sterke, sier Garen.

Regionale forskjeller

Direktør ved Østlandsforskning på Lillehammer, Morten Ørbeck, mener det er feilaktig å hevde at forskningsmidlene spres for mye i dag, i hvert fall

hvis man ser på den geografiske dimensjonen.

– Vi bør heller bekymre oss for den ekstreme sentraliseringen om storbyområdene, sier Ørbeck. Han viser til at 70 prosent av landets næringsvirksomhet og offentlige tjenesteproduksjon ligger i områder hvor FoU-institusjonene bare mottar seks-sju prosent av Forskningsrådets tildelinger. Ifølge Ørbeck gjør krav til skala i mange av støtteordningene at det ikke blir nærhet mellom forskningsmiljøene og kundene som skal betjenes.

– Rådet til regjeringen er å lage en forskningspolitikk for næringslivet som fokuserer på avkastningen av forskningsmidlene og åpner for regionale forskjeller, sier Ørbeck. Han viser til at det finnes lite maritim og petroleumsrettet forskning i store deler av landet.

– Eksempelvis har kystløse områder som Hedmark og Oppland både sterke næringsmiljøer og sterke forskningsmiljøer på områder som lettvektsmaterialer, informasjonssikkerhet, reiseliv og næringsrettet bioteknologi, sier Ørbeck.

AV ANDREAS HØY KNUDSEN

Rolls Royce i Norge bruker i år nærmere 300 millioner på forskning og utvikling. Bildet viser ansatt med Rolls Royce-propell.

Fusjon i nord:

Kan fortsatt veltes

Sammenslåingen mellom Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Finnmark er ikke i havn.

Hvis ikke Høgskolen i Finnmark endrer sitt forrige fusjonsvedtak i kommende styremøte i desember, vil planene om sammenslåing med Universitetet i Tromsø (UiT) bryte sammen. Det mener UiT-rector Jarle Aarbakke.

– Vedtaket må komme 6. desember hvis vi skal søke om en fusjon og få på plass styresammensetning før det er valg på styre og rektor i februar. Hvis ikke er løpet kjørt, sier han til avisa Nordlys. Etter et uformelt møte med universitetsstyret har UiT bestemt seg for ikke å forholde seg til Høgskolen i Finnmarks forrige styrevedtak, som skapte stor forvirring. Det var ventet at høyskolen enten ville si ja til fusjon eller vedta å utsette prosessen. Høgskolestyret gikk i stedet inn for en mellomting som innebærer at høyskolen skal gå videre med fusjonsprosessen, under visse forutsetninger.

– Navnet må inneholde Finnmark
Blant annet ble det lagt stor vekt på de kravene som er stilt fra fylkestinget i Finnmark, blant annet at det nye universitetsnavnet må inne-

Høgskolen i Finnmark skal vurdere fusjonssaken på nytt 6. desember.

holde «Finnmark». Det er også stilt krav om at høyskolens andre campus i Hammerfest garanteres aktivitet og ansvar i tilknytning til helsefag. I tillegg kommer flere spesifikke krav om faglige aktiviteter i Finnmark.

– Vedtaket er ikke i tråd med forutsetningene i universitetsstyrets vedtak. I dette vedtaket er det nye momenter som ikke er med i den felles politiske plattformen, sier Aarbakke.

Ny behandling

Universitetet ønsker ikke å behandle Høgskolen i Finnmarks nye innspill og har derfor sendt ballen tilbake til høyskolen, som har nytt styremøte 6. desember.

Rektor ved høyskolen, Sveinung Eikeland, mener imidlertid at vedtaket innebærer et ja til fusjon, men innrømmer at det medfører noen videre avklaringer før en endelig avgjørelse.

– Vedtaket er opplagt et ja til fusjon, men så sier det noe om hva som skal skje videre før søknaden til departementet skal puttes i postkassen. Det er et enstemmig pro-fusjonsvedtak, med noen standpunkt til hva fusjonen bør inneholde, og at man vektlegger vedtak som er gjort av fylkestinget.

Les mer om fusjonsplanen i nord og andre fusjoner side 16–21.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Spesialistordning:

Krever betalt for godkjenning

Norsk psykologforening krever betalt av ikke-medlemmer for at de skal få opprettholde status som spesialister. Men klager man, faller kravet fra.

– Jeg opplever dette som et tvangsmiddel, rett og slett.

Psykologiprofessor John A. Rønning ved Universitetet i Tromsø reagerer på behandlingen han har opplevd fra Norsk psykologforening. For å opprettholde sin status som spesialist i psykologi, i Rønnings tilfelle klinisk psykologi, er han blitt avkrevd en avgift på 4700 kroner. Dette fordi han ikke er medlem av Psykologforeningen, som administrerer spesialistordningen. Rønning mener beløpet er uforholdsmessig høyt, og at spesialister som ikke er medlemmer, kan føle seg tvunget til å betale organisasjonen fordi det kan påvirke lønnen deres om man er spesialist.

– De tar ikke utgangspunkt i den faktiske kompetansen, men mitt bidrag til Psykologforeningen, mener Rønning, som med letthet oppfyller kravene med sin forskningsproduksjon.

Støtter ordningen

– Han syns det er dyrt for å administrere en

godkjenning, og det har han rett i, det tar ikke ekvivalenten av timepris å administrere søknaden hans, svarer generalsekretær Ole Tunold i Norsk psykologforening.

– Begrunnelsen for et slikt beløp er at Psykologforeningens medlemmer har investert mye i oppbyggingen i spesialistutdanningen gjennom mange år, og gebyret er med på å finansiere vedlikeholdet av ordningen.

– Er dette et forsøk på å tvinge folk til å bli medlem?

– Jeg tror nok folk må gjøre opp med seg selv hvilke element av tvang det er. Men medlemmene syns nok det er urimelig at andre har fordeler av det som de betaler for. Psykologforeningen eier spesialistordningen, det er en medlemsinitiert og medlemsopprettholdt institusjon.

Frafalt kravet

Det er imidlertid ikke første gang Rønning klager. For fem år siden ble han avkrevd samme sum,

– Gebyret er til for å støtte opp om ordningen, sier Ole Tunold.

som senere ble frafalt etter omtale i Forskerforum.

– Sist fikk han medhold og slapp å betale – gir dere flere medhold?

– Vi har denne regelen. Jeg vet ikke hvorfor han slapp å betale da. Nå har vi ikke fått noen henvendelse fra ham, så det er ikke så lett å saksbehandle det per telefon med deg.

Noen dager senere kontakter Rønning Psykologforeningen direkte. Da får han beskjed om at beløpet igjen er frafalt.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

– Vi kan gjøre en forskjell

Scholars at Risk får årets menneskerettighetspris av Universitetet i Oslo for sitt arbeid for forfulgte forskere.

– Forskere har behov for beskyttelse på grunn av det de gjør – de stiller spørsmål, sier Robert Quinn, årets mottaker av Universitetet i Oslos menneskerettighetspris. Han får prisen for sitt arbeid med Scholars at Risk, som hjelper forfulgte forskere både i sine hjemland og med opphold ved vertsuniversiteter verden over.

Rørte fra Syria

En av dem er Naila Al Atrash, syrisk dramatiker og tidligere rektor ved dramainstituttet i Damaskus.

– Jeg lot meg ikke styre av myndighetenes planer for pensum. Jeg diskuterte alt. Jeg lærte studentene at du ikke kan bli skuespiller uten å ha rom til å uttrykke deg fritt. Jeg oppmuntret dem til å finne sine egne stemmer. Denne atferden truet myndighetene, forteller hun.

Mens det utkjempes en blodig borgerkrig i hennes hjemland mellom regimet og opprørsstyrker, har Al Atrash for første gang på mange år kunnet uttrykke seg fritt. Gjennom kaoset i Syria fikk hun anledning til å komme seg ut. Ved hjelp av Scholars at Risk har hun fått mulighet til å komme til Universitetet i Agder, hvor hun for første gang siden 2001 kan jobbe uten frykt for å bli stanset av autoritetene.

Undertrykkelsens dynamikk

– Jeg ble avskjediget i 2001. Jeg ble forbudt å gjøre noe som helst. Da jeg fikk dette stipendet, fikk jeg plutselig fred og et miljø hvor ... Hvordan skal jeg uttrykke det?

Hun tar noen nølende skritt med hendene på bordet foran seg for å vise hvordan hun må føle seg frem i sin nyvunne frihet.

– Hvor skal jeg begynne, tenkte jeg først. Men jeg er i ferd med å gjenvinne min styrke og mine evner.

Robert Quinn gjenkjenner hennes historie. Den er delt av mange hundre som organisasjonen har hjulpet.

– Jeg hører typiske elementer. Undertrykkel-

Robert Quinn får prisen av prorektor ved Universitetet i Oslo Inga Bostad.

sens dynamikk består av isolasjon. Det begynner med at myndighetene prøver å kutte kontakten din med samfunnet, og så går det over til at du selv isolerer deg. Og så dytter de deg ut av universitetet.

– Men kan ikke forskere jobbe fritt om de ikke involverer seg i politikken?

– Jeg tar avstand fra synet om at forskere angripes fordi de er involvert i politikk. De angripes når politikken invaderer rommet for sannhet og kunnskap.

– Det går fremover

Quinn sier han er takknemlig og ydmyk for å ha mottatt menneskerettighetsprisen som årlig deles ut fra Lisl og Leo Eitingers fond. Prisen på 30 000 kroner går til personlig innsats og aktivt engasjement innenfor menneskerettslige områder.

– Det er en anerkjennelse av alle som har tatt del i dette arbeidet. Det er en anerkjennelse av at vi kan gjøre en forskjell, og det er en anerkjennelse

av at vi beveger oss fremover. Og så er det bare gøy, sier han og ler, men tar seg i det.

– Jeg skal ikke spøke for mye, men det å gå ut på denne veien med ønske om å gjøre verden bedre – det er vi nødt til å feire. Vi må feire hva vi har fått til sammen, og at vi gjør dette harde arbeidet.

AV AKSEL KJÆR VIDNES

Scholars at Risk

- opprettet i 2001
- består av et nettverk med 270 medlemsinstitusjoner i 34 land
- har hjulpet over 400 forskere med midlertidig omplassering og 600 med lokal hjelp

– Forskere er farlige

Akademisk frihet er avgjørende for demokratisering, mener utenriksminister Espen Barth Eide.

– Hvis du undertrykker akademikere, vil det ofte bety at du bryter andre menneskerettigheter også. Men det er spesielt viktig med akademisk frihet, for det er der man finner de viktigste miljøene for nye tanker i land preget av undertrykking. Det er også farlige miljøer for folk som vil holde på makten, sier Espen Barth Eide til Forskerforum.

Eide var æresgjest under utdelingen av Universitetet i Oslos menneskerettighetspris

den 19. november. I samtale med prisvinner Robert Quinn under seremonien i universitetets gamle festsal sa han at akademikere er blant de første ofrene når land strammer grepet om menneskerettighetene.

– For å beskytte allmenne menneskerettigheter er det en lur inngang å sørge for akademisk frihet. Det er der de nye ideene oppstår, sier Eide.

– Hvordan jobber Norge med å ivareta aka-

demisk frihet internasjonalt?

– Det er spesielt viktig i et land i endring. Vi er 100 prosent for akademisk frihet, og vi jobber med det gjennom vårt menneskerettighetsarbeid og med våre menneskerettighetsforsvarere. Mange av dem vil være i akademiske miljøer. Vi støtter også opp om et fritt universitetsvesen i våre internasjonale utdanningsprosjekter.

Forskarane ved NTNU Vitenskapsmuseet syntest myten om Noahs ark ikkje vart vitskapleg nok. Frå jubileumsutstillinga *Fra Noas ark til dobbel helix*. (Foto: Ole Morten Melgård)

Kampen om det faglege

I arbeidet med ei utstilling kan forskaren og formidlaren stå langt frå kvarandre. Dette kjem fram i ei ny bok om universitetsmusea.

AV JOHANNE LANDSVERK

– **DET HAR VORE UTRULEG** lærerikt å arbeide innanfor dette perspektivet: å skildre kva vi faktisk gjer ved museet, der utstillingar er ein så sentral del av verksemda, seier formidlingssjef Morten Steffensen ved NTNU Vitenskapsmuseet. Han er ein av forfattarane bak boka *Museologi på norsk. Universitetsmuseenes gjøren*.

I boka skriv Steffensen om arbeidet med den store utstillinga ved NTNU Vitenskapsmuseet, *Kunnskapslarm 2010, 250 år i vitenskapens historie*.

– Eg har prøvd å få innblikk i korleis relasjonen mellom forskning og formidling artar seg i

eit praktisk utstillingsprosjekt, seier Steffensen.

I boka fortel han om korleis arbeidet med ei av delutstillingane skapte uro og skepsis blant dei tilsette.

– Dei som jobba med formuttrykk, ønskte å bruke Noahs ark som metafor for å skildre utviklinga frå ei mytisk til ei vitskapleg forståing av tid. Dei ønskte å illudere ei skipsside som også kunne gje plass til dyra ved museet. For forskarane ved museet vart myten om Noahs ark opplevd som irrelevant – det vart ikkje vitskapleg nok. Men det var nettopp då, i dynamikken som oppstod rundt den faglege usemja,

at prosessen kom vidare. Gjennom diskusjon og forhandlingar greidde vi å skape noko nytt.

Det enda til slutt opp med at utstillinga endra namn til *Fra Noas ark til dobbel helix*.

– På denne måten vi fekk vi også vist ei forteljing om evolusjon. Dette er eit godt døme på korleis ulik kompetanse kan skape eit tverrfagleg samhandlingsfelt, meiner Steffensen.

Granskar prosessane

Artiklane i boka er eit resultat av dei tverrfaglege samlingane i det såkalla museologiprojektet, som er del av den nye strategiske forskings-

– Gjennom å skrive om kva vi gjer, kan vi betre forstå kva musea er.

ANITA MAURSTAD, TROMSØ MUSEUM

satsinga til Forskringsrådet.

– Fagfeltet museologi er eitt av tre fagområde i denne FoU-satsinga, som er retta spesielt mot universitetsmusea, seier førsteamanuensis Anita Maurstad ved Tromsø Museum. Ho har vore redaktør for boka saman med direktør ved museet, Marit Anne Hauan.

– I boka har vi konsentrert oss om to tema: forskingsformidling og kommunikasjon rundt vitenskaplege samlingar. Det som gjennomsyrrer artiklane, er at vi granskar sjølve prosessane, dei museale gjeremåla, og ser korleis dei påverkar bodskapen.

I boka vert ulike definisjonar av museografi og museologi diskuterte, omgrep som tidlegare var knytte til det praktiske museumsarbeidet.

– Men utover på 1900-talet kom museologi etter kvart til å handle meir om dei idémessige aspekta ved musea – om å studere kunnskapsproduksjon med blikk på *kvi*for. Prosjektet vårt har eit kunnskapsteoretisk perspektiv, der kunnskap blir sett i scene gjennom gjeremål. Eit

gjennomgangstema i tekstane er det danske omgrepet «gjøren»: det er i den kvardagslege praksisen vi skapar røyndomar, seier Maurstad.

– Ein tekst er meir enn ord

Alle forfattarane i boka jobbar ved ulike universitetsmuseum i Noreg. Arnfinn Stendahl Rokne ved NTNU Vitenskapsmuseet fortel i artikkelen «Skrifta på veggen» om problema som oppstår når fagfolk med heilt ulik bakgrunn skal samarbeide om tekstane i ei utstilling. Rokne arbeidde med tekstproduksjon i samband med jubileumsutstillinga *Kunnskapslarm 2010*.

– Ein tekst er meir enn ord. Det handlar også om ei visuell oppleving. Forskarane er trenna i skriftlege uttrykk og designarar i visuelle uttrykk. Om alle har ulike ønske og mål for ei utstilling, blir det fort til at ein låser seg i ulike posisjonar, seier Rokne.

Han fortel at det vart produsert store mengder tekst til utstillinga, men særleg éin tekst var sentral heilt frå starten: «Kva er ein art?»

– Det vart stor diskusjon og høg temperatur rundt dette spørsmålet, og vi hadde også ein workshop der vi jobba med tekst. Forskarane meinte teksten måtte vere betre fagleg fundert, og løysinga i dette tilfellet var å lage tekstar på ulike nivå, for å nå ulike målgrupper. Ein del av tekstane vart integrerte i det estetiske uttrykket.

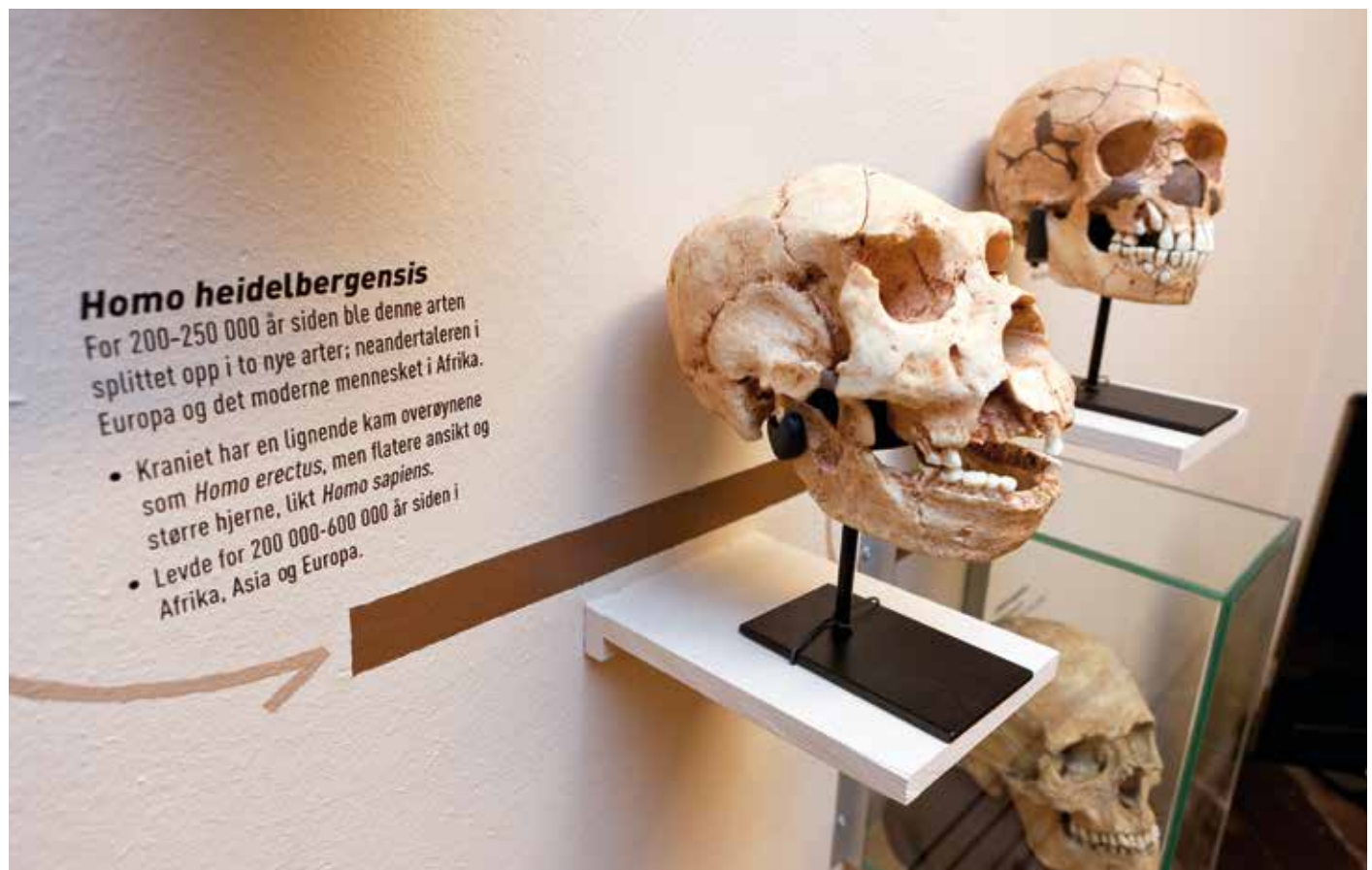
KD engasjerer seg meir

– Med denne boka har vi fått vere med på å definere kva eit universitetsmuseum skal vere. Gjennom å skrive om kva vi gjer, kan vi betre forstå kva musea er, seier redaktør Maurstad. Ho seier at det tidlegare var få politiske styringsdokument som fortalde kva universitetsmusea skulle gjere.

– Universitetsmusea har vore sjølvagte institusjonar.

Men i 2006 kom første NOU-en om universitetsmusea, *Kunnskap for fellesskapet*, og deretter følgde Kunnskapsdepartementet (KD) opp med stortingsmeldinga *Tingenes tale*.

– Det nye var at departementet tok til å engasjere seg og gav seg ei viktigare rolle når det gjeld styring, blant anna ved å opprette etatsstyringsmøte, der universitetsleiarane, eksterne styreleiarar og leiarane ved universitetsmusea er til stades. Det vart også politisk vilje til å etablere ei FoU-satsing spesielt for universitetsmusea. Denne boka er eit produkt av denne satsinga, seier Maurstad. ■

Kva er ein art? Forskarar og designarar ved NTNU Vitenskapsmuseet vart ueinige om teksten i arbeidet med utstillinga *Fra Noas ark til dobbel helix*. (Foto: Ole Morten Melgård)

FOTO: TOR STENSEN, TIDEN FORLAG

Ti bud til akademikere

■ Akademiske tekster må bli mer velskrevet, mener Vetle Lid Larssen ifølge uit.no.

– Hvorfor er dere så kjedelige, spurte forfatteren under et foredrag ved Universitetet i Tromsø. Han foreslo ti skriveeregler for akademikere:

1. Objektivitet er løgn.
2. Nøytralitet finnes ikke.
3. Les!
4. Les mer!
5. Kjøp Henrik Langelands *Fortellekunst*.
6. Sky gjentakelser som pesten.
7. Skyt fremmedordene.
8. Stol på din egen stemme. Finn din egen autoritet.
9. Spar det beste til slutt.
10. Humor kan brukes.

Undersøker arbeidsmiljøet

■ Universitets- og høyskolerådet (UHR) samarbeider med fagmiljøer for å utarbeide et opplegg for arbeidsmiljøkartlegging. Opplegget skal bistå institusjonene i sektoren med å gjennomføre arbeidsmiljø- og klimaundersøkelser, utvikle arbeidsmiljøet, samt bringe fram ny kunnskap gjennom forskning, opplyser UHR. NTNU er første institusjon til å bruke undersøkelsen, øvrige institusjoner vil kunne ta den i bruk fra våren 2013. Prosjektet har vært finansiert av SAK-midler.

Riksrevisjonen refser KD

■ – Kunnskapsdepartementet (KD) benytter i for liten grad virkemidlene det har til å koordinere forskningspolitikken, sa riksrevisor Jørgen Kosmo ved overleveringen av Riksrevisjonens rapport om departementets koordinering av forskningspolitikken til Stortinget. Departementet får også kritikk for ikke å inkludere det stadig mer kostbare EU-samarbeidet i budsjettdiskusjonene med andre departement, og for å la departementenes detaljstyring av Forskningsrådet forhindre en helhetlig forskningspolitikk.

NTNU på YouTube

■ Som første nordiske universitet legger NTNU ut forelesninger på YouTube EDU, nettstedets utdanningskanal, opplyser NRK. – Det ser ut til at mye av utdanninga vil skje på denne måten etter hvert. Vi ser det på store universiteter; de legger ut all undervisning. Etter hvert vil det kanskje bli mulig å avlegge eksamen på grunnlag av nettbasert undervisning. Den arenaen bør vi være på. Vi syns det er viktig å være med når toget går, sier Knut Veium, seksjonssjef ved NTNU. Til nå er 300 forelesninger lagt ut.

UiB roser FrP

■ Fremskrittspartiet får applaus fra rektor Sigmund Grønmo for å ville bevilge langt mer penger til Universitetet i Bergen enn regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett. – Dette er et eksempel til etterfølgelse. Fremskrittspartiet fortjener stor honnør for sine forslag, sier Grønmo til Bergens Tidende. I budsjettet har FrP lagt inn 40 millioner kroner til oppussing av museumsbygningen på Nygårdshøyden. Selv om UiB har bedt om det dobbelte, er Grønmo fornøyd med forslaget om halvparten, ifølge BT.

Tellekantsystemet under lupen

■ Systemet som belønner forskningsproduksjon, skal evalueres, skriver Uniforum. Ifølge seniorrådgiver Sigrid Tollefsen ved Universitets- og høyskolerådet lyser prosjektet ut etter nyttår. Forsker Gunnar Sivertsen ved Nordisk institutt for studier av forskning, innovasjon og utdanning (NIFU) mener oppdraget bør gis til en utenlandsk institusjon. – Det bør egentlig evalueres av et fagmiljø utenfor Norge, siden alle forskningsinstitusjoner i Norge deltar i tellekantsystemet, sier han ifølge Uniforum.

Pedersen positiv til fusjon i nord

■ Under et besøk ved Høgskolen i Finnmark uttalte Aps nestleder Helga Pedersen at hun er for fusjonsplanene med Universitetet i Tromsø, ifølge hifm.no. – Jeg mener høyskolestyret har gjort et godt vedtak som sikrer et enda bedre utdanningstilbud til befolkningen i Finnmark, sa Pedersen. Selv om styrevedtaket var positivt når det gjelder fusjon, stilte styret flere krav til prosessen. Dette gjør at mer arbeid gjenstår før fusjonsplanene kan gå videre.

FOTO: STORTINGET.NO

Lærer mindre om etikk

■ Forskningsetikk blir stadig oftere utelatt i master- og forskerutdanningen, mener førsteamanuensis ved Psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, Ingela Lundin Kvalem. På grunn av tidspress velger studentene sjeldnere individuelle oppgaver. – De kobler seg på allerede ferdige problemstillinger, der alle tillatelser og forskningsetiske diskusjoner er tatt på forhånd. Selv får de lite føling med det forskningsetiske regelverket, sier Kvalem til forskning.no.

Eureka til Norge

■ Fra neste sommer overtar Norge formannskapet i den europeiske innovasjonsorganisasjonen Eureka, opplyser Forskningsrådet. Organisasjonen er et nettverk for innovasjon som skal styrke europeisk konkurranseevne ved å stimulere markedsorientert forskning og utvikling. Sammen med Europakommisjonen driver nettverket FoU-programmet *Eurostars* dedikert til forskningsutførende små og mellomstore bedrifter. Samlede bevilgninger vil utgjøre mer enn 50 millioner kroner per år.

Likestilling i praksis

■ Komité for kjønnsbalanse i forskning (Kif-komiteen) arrangerer kurs for dem som jobber med likestilling ved universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og andre institusjoner. Målet er at deltakerne skal få hjelp til å utvikle og forbedre det praktiske likestillingsarbeidet, øke egen kompetanse og bygge nettverk. Håpet er at man dermed kan oppnå bedre kjønnsbalanse og rekruttering ved egen institusjon. Kurset gjennomføres i september 2013 på Lésvos.

Kvalitet og kjønn i forskning

■ – Vi trenger økt kunnskap og gode konkrete eksempler på hvordan kjønnsperspektiver kan styrke kvaliteten i forskning, for eksempel innenfor klima, miljø og innovasjon, sier Lise Christensen i Forskningsrådet. Hun er prosjektleder for en arbeidsgruppe som skal jobbe med integrering av kjønnsperspektiver i forskning. Gruppen skal også gi forslag til hvordan tematikken kan behandles i Forskningsrådets nye policy for likestilling og kjønnsperspektiver i forskning som er under utarbeidelse.

FOTO: SPRÅKRÅDET.NO

Heder til dreven formidler

■ Høyskolelektor Erik Tunstad ved Høgskolen i Vestfold får Språkprisen 2012 for fremragende bokmål. Språkrådet gir prisen for fremragende bruk av norsk språk i sakprosa. Tunstad er biolog og har i mange år arbeidet med formidling av naturvitenskapelige emner. Juryen sier at vinneren «på forbilledlig vis lykkes i å formidle omfattende vitenskapstradisjoner til norsk offentlighet, i en form som kan engasjere også lesere uten naturvitenskapelig bakgrunn». Journalist Marta Norheim får prisen for sin nynorskbruk.

Slagstad sier opp i protest

■ Den profilerte samfunnsviteren og idéhistorikeren Rune Slagstad ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) har sagt opp professorstillingen sin, skriver Aftenposten. Årsaken er uenighet om høgskolens universitetsambisjoner, samt en opphetet offentlig konflikt med kollega Nils Rune Langeland. Sistnevnte er professor ved Universitetet i Stavanger, men arbeider for tiden på HiOA. Ledelsen burde tatt tak i dette for å ivareta arbeidsmiljøet, mener Slagstad ifølge avisen.

Lekve til Nifu

■ Ved årsskiftet tiltre Kyrre Lekve som ny assisterende direktør ved NIFU. Tidligere har Lekve vært politisk rådgiver og statssekretær i Kunnskapsdepartementet, med ansvar for forskning og høyere utdanning. – Jeg gleder meg til å samarbeide med Lekve om den videre utviklingen av NIFU som den fremste leverandøren av forskning og kunnskapsgrunnlag for kunnskapspolitikken, sier direktør Sveinung Skule i en uttalelse. Lekve er dr.scient. fra Biologisk institutt ved Universitetet i Oslo.

FOTO: REGJERINGEN.NO

I same båt: Rektor Sveinung Eikeland ved Høgskolen i Finnmark (t.v.) og rektor Jarle Aarbakke ved Universitetet i Tromsø ved Altaelva, under besøk hjå ordføraren i Alta. Bak høgskoledirektør Pål Markusson (t.v.) og universitetsdirektør Lasse Lønnum. (Foto: Svein G. Jørstad / Finnmark Dagblad)

Toppane styrer

Rektorar som vil fusjonere, kan vere vanskelege å stoppe.
Tilsette har lite dei skal ha sagt.

Av: JOHANNE LANDSVERK

– Når vedtaket er gjort, får vi vere med og bestemme, men i forkant blir vi ikkje høyrd, seier Ellen Karoline Dahl ved Universitetet i Tromsø. (Foto: Johanne Landsverk)

– **FUSJONAR SOM DETTE** må vere toppstyrte. Vi prøver å involvere dei tilsette, men slike fusjonsprosessar må uansett finne stad på leiarnivå. Men for at fusjonen skal bli vellukka, må det vere stor grad av involvering og engasjement frå tilsette, seier Jarle Aarbakke, rektor ved Universitetet i Tromsø (UiT). Han har også tidlegare ivra for å slå saman institusjonane i nord til eitt rike. I desse dagar blir det avgjort om UiT skal «legge under seg» Høgskolen i Finnmark (HiF). Dei to rektorane ved HiF og UiT tok initiativ til fusjon og har køyrt fram prosessen i høgt tempo. Kva sjanse har dei tilsette hatt til å påverke prosessen?

– Dette er ein ekstrem «top-down»-styrt prosess, og HiF har ingen demokratiske organ å diskutere slike saker i. Tidlegare hadde vi eit fagråd, men det forsvann med den nye strukturen som vart innført ved HiF i 2012, fortel førstelektor Merethe Giertsen ved HiF. Ho er tilsettrepresentant i høgskolestyret ved HiF, og har tidlegare markert seg sterkt i fusjonssaka, blant anna fordi ho meiner prosessen går for fort fram.

– Leiinga ved HiF burde ha lagt til rette for at tilsette kunne kome med høyringsinnspel, og fagforeiningane skulle hatt betre tid til å drøfte saka, meiner ho.

– **Meiningane kjem ikkje fram**

Men kva med UiT, der dei har demokratiske organ både på fakultets- og instituttnivå?

– Tilsette ved UiT har ikkje hatt medverknad i spørsmålet om fusjon. Saka har vore til orientering i enkelte fakultetsstyre, men er elles berre drøfta på dekanmøte, seier hovudtillitsvald Ellen Karoline Dahl ved UiT.

– Arbeidsgjevar har ikkje undersøkt kva dei tilsette meiner. Berre organisasjonane er tekne med i prosessen, men på grunn av streiken i vår fekk vi veldig kort tid på oss. Like før saka skulle opp i styret, gjennomførte vi ei spørjeundersøking blant medlemmene i Forskerforbundet. Ho viste at 54 prosent av dei tilsette ikkje er klare for ein ny fusjon. Undersøkinga vart ikkje referert til på styremøtet då saka kom opp i oktober, men var berre lagd ved styrepapira. Meiningane frå organisasjonane burde ha kome betre fram, meiner Dahl.

– Men det har vore lite engasjement blant dei tilsette i saka?

– Ved institutta som blir ramma, har dei tilsette engasjert seg, men det er jo mange dette ikkje får konsekvensar for på kort sikt. Ein del kan også vere fusjonstrøytte etter å ha gjennomgått ein omfattande fusjon mellom universitetet og høgskolen i Tromsø.

Rektor Aarbakke meiner dei tilsette har fått god informasjon.

– Vi har diskutert dette kontinuerlig i dekanmøte, og vi har blant anna halde informasjonsmøte og ope møte for tilsette, seier han.

Fusjon trass i motstand

Fusjonsprosessen i nord er berre ein av svært mange dei siste åra. I 2011 vart Høgskolen i Oslo (HiO) og Høgskolen i Akershus (HiAk)

slått saman til éin institusjon etter omfattande diskusjonar og utgreiingar.

– Noko av det vanskelegaste var det høge tempoet i prosessen. Men vi kan ikkje seie at vi ikkje fekk vere med på å bestemme, for saka vart teken opp i alle organ. Likevel opplevde vi prosessen som udemokratisk, seier Vera Berg, tillitsvald i Forskerforbundet ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

Ho var tillitsvald ved HiO store delar av perioden då fusjonsdebatten stod på som verst.

– I dag gjer vi det beste ut av situasjonen, men det har vore stor strid ved HiO i denne saka. Dåverande rektor ved HiAk Jan Grund sa ope at det ikkje ville bli fusjon om dei tilsette var imot, og då var det frustrerende at prosessen likevel vart sett i gang. Forskerforbundet vart ståande aleine imot fusjon, medan dei andre organisasjonane var positive. Dette vart ganske håplaut, for det hjelpte lite at Forskerforbundet hadde flest medlemmer. Dei hadde like stor påverknad. Dermed var det også lett for rektor å setje i gang med prosessen.

– Eit maskeradespel

Benedichte Rappana Olsen var tilsettere representant for Forskerforbundet ved HiO då fusjonsspørsmålet kom opp i høgskolestyret. Ho er einig i at høgskolen tok godt hand om alle dei formelle sidene i saka.

– Men medverknad handlar om meir enn det reint formelle. Det handlar i første rekkje

– Fusjonar som dette må vere toppstyrte.

JARLE AARBAKKE, REKTOR VED UNIVERSITETET I TROMSØ

om å bli teken på alvor ved å vise respekt for argumenta til dei tilsette, meiner Olsen.

– Det var lagt opp til ein totrinnsraket, der første steget var å finne ut om vi skulle gå i forhandlingar med HiAk om fusjon. Det vart utarbeidd ein rapport som skulle liggje til grunn for om dei to høgskolane skulle gå vidare eller leggje ballen død. Ved HiAk sa dei eit klart ja, men ved HiO sa fleirtalet av dei tilsette nei, og det kom skarp kritikk av sjølve rapporten. Også fleire leiarar ved avdelingane var kritiske. Men likevel vart saka pressa gjennom. Det vart tidleg klart at det i styret var fleirtal for fusjon, og leiinga såg det ikkje som naudsynt å lytte til signala frå fagmiljøa og dei tilsette, seier ho.

Som venta sa styret ja til å gå vidare med fusjonsforhandlingar, og berre Olsen stemte imot.

– Deretter vart det sett i verk ei rekke utgreiingar, men representantane for dei tilsette var jamt over kritiske til fleire av utgreiingane. Det heile var frustrerende, slik maskeradespel oftast er, seier ho.

– Den demokratiske infrastrukturen ved høgskolen er slik at omgrepet «medbestem-

ming» meir og meir blir tømt for reelt innhald.

Skulle bli likeverdige

Også i dette tilfellet var det rektorane som tok initiativet og ivra for samanslåing.

– Tidlegare rektor ved HiAk var ein svært dyktig seljar, men han overselde prosjektet. Dei to høgskolane skulle bli likeverdige partnarar, men det er openbert at ein liten organisasjon må rette seg etter den store. I dag ligg all administrasjon i Oslo, dei fleste møta er haldne her, og dei tilsette ved tidlegare HiAk på Kjeller kjenner seg aleine. Dei søker seg til Oslo, og mange her i Oslo er livredde for å bli flytta til Kjeller, seier Vera Berg.

Eldbjørg Schön var lokal tillitsvald for Forskerforbundet då HiAk vart slått saman med HiO.

– Over 70 prosent av dei tilsette var for fusjon med HiO. Spørsmålet vart teke opp i alle organ, og på dette tidspunktet følte vi at dei tilsette hadde medverknad. Men alt gjekk frykteleg fort, seier Schön, som i dag er lokallagsleiar for Forskerforbundet ved HiOA.

Ho fortel at den demokratiske prosessen

– Alle formelle reglar vart følgde, men vi opplevde prosessen som udemokratisk, seier Vera Berg og Benedichte Rappana Olsen ved Høgskolen i Oslo og Akershus. (Foto: Erik Norrud)

– Det viktigaste i ein fusjonsprosess er å få nok tid, så alle fakta kjem på bordet, seier Marit Eriksen ved Høgskolen i Østfold. (Foto: Johanne Landsverk)

ikkje har vore berre enkel etter fusjonen.

– Vi opplever jo at vi blir informerte, men fagforeiningane kjem ofte litt for seint inn i prosessen i sentrale saker, noko vi stadig påpeikar. Vi merkar også i kvardagen at alt er blitt meir byråkratisk.

– Kjenner de på at de er veslebror til storebror i Oslo?

– Ja, vi gjer nok det. Erfaringa vår er at mykje av det som galdt ved tidlegare HiO, veg tyngst, sjølv om det ikkje alltid er slik. Dette handlar også om korleis prosjektet vart lagt fram for oss før fusjonen, då vi vart lova at dei to høgskolane skulle bli likeverdige.

Så kva seier tidlegare rektor Grund ved HiAk til dette i dag, han som uttalte at det ikkje ville bli fusjon om dei tilsette var imot?

– Det var jo eit valt styre som vedtok fusjonen. Elles er det ei leiaroppgåve å motivere dei tilsette, seier Grund.

– Men dei to institusjonane skulle bli likeverdige?

– Det var viktig å få vedteke ein intensjonsavtale om likeverd mellom dei to høgskolane. Så lenge eg var rektor, jobba eg hardt for å innfri intensjonsavtalen. Men eg forstår at det i praksis er vanskeleg å utforme ein klar strategi for korleis den minste studiestaden skal utviklast når fusjonen er blitt ein realitet.

Meiner tid er viktigast

Marit Eriksen, hovudtillitsvald i det lokale Forskerforbundet ved Høgskolen i Østfold (HiØ), stod midt i kampen under fusjonsforhandlingane med Høgskolen i Buskerud og Høgskolen i Vestfold. Det enda med at HiØ sa nei til fusjon, medan dei to andre slo seg saman. Eriksen seier demokratiet ved HiØ fungerte svært godt.

– Det er likevel nokre føresetnader som må vere på plass for at demokratiet skal fungere. Her ved høgskolen har vi framleis kollegiale organ, som til dømes avdelingsstyre. Mange framlegg blir behandla på det nivået, noko som gjer at tilsette kan få medverknad i viktige saker,

seier Eriksen, som den siste perioden også har sete i hovudstyret i Forskerforbundet.

Ho fortel at det i samband med fusjonssaka var grundige høyringsprosessar internt ved høgskolen.

– Både avdelingsstyra og organisasjonane har fått lov til å uttale seg ut frå sine perspektiv, og sakene vart godt belyste. Vi fekk også høve til å delta i utgreiingsarbeid internt. Det er viktig at slike prosessar går over tid, om det skal vere mogleg for tilsette å engasjere seg. Fordi vi fekk tid, fekk vi også alle fakta på bordet, og det var lettare å bestemme seg.

Avskaffar organ

Bjørn T. Berg, sjef i fagpolitisk avdeling i Forskerforbundet, seier det er ein generell trend at fleire høgskolar fjernar valde, demokratiske organ.

– Dermed mistar høgskolane og universiteta ein arena for medverknad, og prosessane blir meir lukka, seier Berg.

– I utgangspunktet hadde breiddeuniversiteta kollegiale organ både på fakultetsnivå og instituttnivå. Men dei siste åra har stadig fleire institusjonar avskaffa slike organ på instituttnivå, etter kvart også på fakultetsnivå. Kollegiale organ kan ha vedtaksrett, men ikkje nødvendigvis. Dei kan også bli erstatta av rådgjevande organ, seier Berg.

Den normale styringsordninga etter universitets- og høgskoleloven er vald rektor, som også er styreleiar, noko som gjev ei todelt leiing med rektor og direktør.

– Men det er ei generell utvikling at akademiske institusjonar søkjer å etterlikne leiingsideala i næringslivet med meir hierarkisk organisering. Dette er også eit ønske frå politisk hald. Men ved institusjonar som har innført einskapleg leiing med tilsett rektor og ekstern styreleiar, er vedtaksprosessane blitt meir lukka, og graden av medverknad frå dei tilsette er svekt.

– Ikkje tilsette som skal bestemme

Ingunn Elvekrok er tillitsvald for Forskerforbundet ved Høgskolen i Buskerud (HiBu), som nyleg har slått seg saman med Høgskolen i Vestfold. Ho meiner dei tilsette må ha tillit til leiinga og styret når det gjeld spørsmål om fusjon:

– Eg synest ikkje det er dei tilsette som skal bestemme i slike saker dersom det inneber å ta avgjerder ved demokratisk fleirtal. Det er viktig at dei tilsette får informasjon og at deira syn skal få kome fram, men dei kan ikkje vere med og bestemme alt mogleg som dei ikkje har kompetanse til. Under fusjonsforhandlingane var det snakk om å gjennomføre ei meningsmåling blant tilsette, slik dei gjorde ved Høgskolen i Østfold, men det vart ikkje gjort hos oss. Eg synest ikkje det var rett. Vi må ha tillit til at leiinga tek inn over seg dei synspunkta som kjem fram gjennom tillitsvalde, informasjonsmøte og avdelingsmøte.

– HiBu har i dag tilsett rektor, tilsett dekan og kollegialt organ berre på nivå 1. Kva har det hatt å seie for fusjonsprosessen?

– Vi har fått informasjon, og det er god kon-

– I styret var det fleirtal for fusjon, og leiinga såg det ikkje som naudsynt å lytte til signala frå fagmiljøa og dei tilsette.

BENNEDICHTE RAPPANA OLSEN, HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

– Vi vart lova at dei to høgskolane skulle bli likeverdige.

ELDBJØRG SCHÖN, HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

takt mellom dei tillitsvalde og leiinga. Men vi håpar at den nye, samanslåtte institusjonen vil gje dei tilsette større medverknad enn i dag, for eksempel gjennom etablering av kollegiale organ på fakultets- eller avdelingsnivå og instituttnivå, seier Elvekrok.

– Berre mat for institutta

Ifølgje Berg i Forskerforbundet står rektor og styret uansett heilt fritt til å bestemme kor mykje dei vil involvere organisasjonane og dei tilsette, også i spørsmål om fusjonar.

– Sjølv om institusjonen har kollegiale organ, er det ingen garanti for at viktige saker blir behandla der. Men ved institusjonar der

slike organ er avskaffa, vil det vere mindre høve til å involvere dei tilsette i ei slik avgjerd.

I nord sit rektor Aarbakke og vonar at styret ved HiF vil seie ja til fusjon den 6. desember. Men kvifor slik hast?

– Andre institusjonar med fusjonsplanar har brukt tid på å lage utgreiingar?

– Ja, det er så. Men vi hadde ikkje funne ut noko som vi ikkje veit på førehand. I slike saker veit ein kvar problema ligg, og denne typen utgreiingar er heilt føreseielege, spør du meg. Det er god mat for forskingsinstitutta som får oppdraga, men det kjem ingenting ut av det, svarar Aarbakke. ■

– Det er ein generell trend at stadig fleire høgskolar avskaffar valde, demokratiske organ, seier Bjørn T. Berg i Forskerforbundet. (Foto: Linda Bournane Engelberth)

Bryr du deg om å påverke utviklinga ved institusjonen?

TORILL CHRISTINE LINDSTRØM
professor, Institutt for samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen

– Ja, det gjer eg. Eg synest ikkje det er greitt at demokratiet ved universitetet blir pulverisert. Før hadde vi instituttstyre der vi gjorde vedtak, men i dag har vi berre rådgjevande instituttråd. Det synest eg ikkje noko om. Men vi slepp jo å gå i så mange møte som før.

EIVIND AADLAND
stipendiat, Avdeling for helsefag, Høgskulen i Sogn og Fjordane

– Eg er jo oppteken av å utvikle forsking og utdanningstilbod ved høgskolen. Men som stipendiat har eg meir enn nok med mi eiga boble. Institusjonen har nyleg vore gjennom ei stor organisatorisk endring, men eg engasjerte meg ikkje i dette arbeidet.

JESPER EGEMAR
førsteamanuensis ved Avdeling for informatikk og medieteknikk, Høgskolen i Gjøvik

– Ja det gjer eg, sjølv om eg ikkje har engasjert meg i utval eller slike ting. Eg har ei 20 prosent stilling her ved Gjøvik, og som grafisk designer er eg oppteken av utviklinga ved høgskolen innanfor dette fagområdet.

Styringsform ved universitet og høgskolar

Kollegiale organ:

- eit vald styre eller råd
- kan ha avgjerdsmynde, men ikkje nødvendigvis
- består av representantar for grupper av tilsette, studentar, eksterne medlemmer
- blir leidde av valde vitskapleg tilsette, eller av eksternt styremedlem

Nivå 1: institusjonsnivå. Hovudmodellen er todelt leiging: vald rektor er styreleiar og fagleg leiar, direktør er administrativ leiar. Alternativ modell er einskapleg leiging: tilsett rektor, som òg er administrativ leiar. Styreleiar er eksternt.

Nivå 2: fakultets- eller avdelingsnivå

Nivå 3: instituttnivå

Nivå 2 og 3 har eit stort spenn av løysingar, frå vald leiar med styre og råd, til tilsett leiar utan styre og råd.

Kjelde: Oversikt over styringsform ved statlege universiteter og høgskolar. Forskerforbundets skriftserie nr. 1/2011

STORBRITANNIA

For få akademikere

■ Storbritannia er på vei mot et akademisk under-skudd og en tidsinnstilt bombe for den sosiale mobiliteten. Advarselen kommer i en ny rapport fra kommisjonen for høyere utdanning. Den advarer mot at økte studieavgifter og studie-lånsbegrensninger fra banker gir færre mulighet til å ta høyere utdanning. Samtidig er utdanning på mastergradsnivå i ferd med å bli den nye normen i arbeidslivet. Dette kan ifølge rapporten føre til større klasse-skiller og for få kandidater til arbeidsmarkedet. Bemanningen ved universitetene kan også bli skadelidende.

INDIA

Ser til Kina

■ Det indiske utdannings-systemet er ikke i stand til å produsere kandidatene som indisk arbeidsliv trenger. Det hevder den indiske utdanningsministeren, ifølge The Hindu. – Hovedproblemet med vår utdanningspolitikk er at den ikke har fulgt med i tiden. Mens land i Midtøsten og Kina strekker seg langt for å få utenlandske universiteter til å etablere institusjoner i sine land, har India avvist mange akademiske friere de siste årene, sa Shashi Tharoor. Regjeringen ønsker nå å bedre utdanningssystemet og etablere 50 nye forsknings-sentre.

VERDEN

Tidsskrifter mister innflytelse

■ Ifølge en studie publisert i Journal of the American Society for Information Science and Technology har innflytelsen til de store vitenskapelige tidsskriftene sunket de siste tjue årene. Mens nær halvparten av de fem prosent mest siterte artiklene i 1990 ble publisert i de fem prosent mest innflytelsesrike tidsskriftene, er andelen nede i 36 prosent i 2009. Utbredelsen av søkemotorer på internett oppgis som mulig forklaring, skriver The Scientist.

EUROPA

Advarer mot kutt

■ Daglig signerer flere tusen personer oppropet for å beskytte EUs forsknings- og utdanningsinvesteringer, skriver University World News. EU jobber nå med budsjettet for 2014 til 2020, hvor også budsjettet til forskningsprogrammet Horizon 2020 og Erasmus-programmet skal fastsettes. I et åpent brev til EUs statsledere advarer 44 nobelpristakere og Field-medalister mot å kutte i forskning og utdanning. Da Forskerforum gikk i trykken, hadde over 140 000 signert oppropet, deriblant over 900 nordmenn.

KINA

Forskere styrer unna

■ Kina frister få internasjonale forskere, skriver The Australian. Ifølge en verdensomspennende spørreundersøkelse blant 17 000 forskere, presentert i Nature, kan kun åtte prosent tenke seg å flytte til Kina. Samtidig mener 59 prosent at Kina vil bli den viktigste forskningsstormakten innen 2020. Heller ikke India eller Afrika er tiltrekkende for mer enn ti prosent av forskerne. Autoritært styre, begrenset frihet og rigid byråkrati bidrar til vegringen. Faktorer som øker mobiliteten, er karrieremuligheter, sterke forskningsmiljøer og gode finansieringssystemer.

NORDEN

Kompenserer studentstrømmen

■ Det nordiske ministerrådet har undertegnet en ny avtale om kompensasjon for studenter som studerer i et annet nordisk land enn sitt hjemland. Avtalen er kommet i stand etter at Danmark har klaget over at landet tar imot en uproporsjonalt høy andel studenter fra nabolandene. Nå skal det kompenseres for hver utvekslingsstudent til Danmark med 30 000 danske kroner fra 2014, mot 22 000 i dag. Beløpet skal siden indeksreguleres.

DANMARK

Ansatte mot kjønnskvoteing

■ Vitenskapelig ansatte i Danmark er mot kjønnskvoteing til tross for lav andel fast ansatte kvinner, skriver danske Forskerforum. Ifølge FORSKERundersøgelsen 2012 er kun en tredjedel av universitetenes 8 500 faste vitenskapelig ansatte kvinner. Halvparten av de kvinnelige ansatte mener dette er et problem, og en tredjedel mener det bør løses med kjønnskvoteing. Blant mennene mener kun en fjerdedel at det er et problem og ti prosent at kvoteing er løsningen.

AUSTRALIA

Legger Asia-plan

■ Australias føderale regjering har lagt frem en omfattende plan for forholdet til og samarbeidet med asiatiske naboland de neste 13 årene. Planen skal være et svar på utfordringene og mulighetene Asias fremgang fører til for Australia. Et sentralt element i planen er en storstilt satsing på landets universiteter. Ifølge planen skal ti australske universiteter være blant verdens 100 beste, og asiatiske studier skal bli obligatorisk pensum.

AUSTRALIA

Sjokkerende kutt

■ Australske universitetsrektorer reagerer med vantrø på regjeringens uventede kuttplaner, skriver University World News. De neste fem årene skal utgiftene til høyere utdanning kuttes med tilsvarende ca. seks milliarder kroner. Ifølge rektor ved University of New South Wales, som leder en samling av åtte forskningsintensive universiteter, innebærer kuttene at 1450 vitenskapelig ansatte blir oppsagt. Kuttene kommer som et svar på for høye utgifter etter at regjeringen for et par år siden tillot ubegrenset inntak av studenter.

ITALIA

Forskere drapsdømt

■ Forskere verden over reagerer med vantrø på dommen som har falt mot seks italienske jordskjelv eksperter. Seismologene er nylig blitt dømt for uaktsomt drap for ikke å ha advart tilstrekkelig mot jordskjelvet som drepte 308 i byen L'Aquila i 2009. Seismologene hadde konkludert med at et større jordskjelv i byen var usannsynlig, men ikke umulig. Ifølge nyhetsbyrået Reuters protesterer flere forskere i Europa og USA mot det de kaller en bisarr dom, som kan føre til frykt blant eksperter mot å uttale seg om naturfenomener.

STORBRITANNIA

– Eliteinstitusjoner får alt

■ En stadig større andel av Storbritannias forskningsmidler fordeles til eliteinstitusjonene, og det truer mindre institusjoner, skriver The Guardian. De siste årene har det skjedd en klar endring i forskningsrådenes finansiering av doktorgradsutdanningene. Flere midler kanaliseres til særskilte forskerskoler innenfor de største universitetene. Samtidig vil regjeringen finansiere mer forskning på bakgrunn av resultater fra doktorgradsutdanningene. Flere mindre universiteter er redde for at det skal føre til at andre finansieringskilder også trekker seg.

RUSSLAND

– Ineffektive høyskoler

■ Ifølge et reformprogram lansert av president Vladimir Putin i sommer skal antallet høyskoler og universiteter reduseres og kvaliteten heves. Nå har departementet for utdanning og forskning uttalt at en stor andel av de statlige institusjonene er ineffektive, til stor uro og protester i sektoren. Ifølge nyhetsbyrået Itar-Tass er 136 av 541 institusjoner og 450 av 994 underinstitusjoner «svartelistet», hvorav mange regnes som vellykkede og anerkjente. Det er foreløpig ikke konkludert hva som skal skje med institusjonene.

INDONESIA

Styrket britisk samarbeid

■ Britiske og indonesiske myndigheter har inngått en samarbeidsavtale for høyere utdanning, melder det britiske nærings- og innovasjonsdepartementet. Samarbeidsavtalen skal bidra til økt studentmobilitet og kunnskapsoverføring mellom de to landene. Avtalen innebærer åtte partnerskap mellom britiske og indonesiske institusjoner og et nytt stipendprogram som årlig skal gi 150 indonesiske doktorgradsstudenter studiemuligheter i Storbritannia.

VERDEN

Wikipedia får godkjent

■ En vitenskapelig undersøkelse som har sammenlignet Wikipedia med Encyclopedia Britannica, har gitt uventede resultater. Det brukerdrevne nettleksikonet kommer bedre ut enn det tradisjonelle oppslagsverket når det gjelder informasjon om psykisk sykdom, ifølge Forskning.no. Undersøkelsen ble publisert i tidsskriftet Psychological Medicine og viste også at Wikipedia var bedre enn en kjent lærebok i psykiatri. Ekspertpanelet som vurderte oppslagsverkene, mente at Wikipedias tekster var de mest presise, mest oppdaterte og hadde de beste kildehenvisningene.

KAOSPILOTEN

TERJE ALSVIK WALLØE | SAMTALE MED PER ANDERS TODAL
FOTO: ERIK NORRUD

Det meste er styrt av naturlover, også dette: Alle intervju med statsmeteorolog Terje Alsvik Walløe¹ må innom barndommen hans.

– *Myten seier at du laga vêrstatistikk som ti- eller tolvåring. Alderen varierer med kjeldene.*

– Eg trur det starta da eg var tolv. Eg førte statistikk over nedbør, temperatur og vêr kvar dag, bortsett frå når vi var på ferie.

Unge Walløe hadde ein nedbørsmålar i hagen. Gjennomsiktige plastbeger har følgt han gjennom livet.

– Vi må framleis tømme ein målar utanfor instituttet her morgon og kveld. Men det er ikkje eg som gjer det no.

– *Var du interessert i empirien i seg sjølv som tolvåring, eller ville du bruke fortida til å spå om framtida?*

– Eg trur eg var interessert i tala i seg sjølve, ei kvantifisering av vêret. Tala lét meg samanlikne år med kvarandre og rekne ut gjennomsnitt. Og det var spennande å sjå om det vart rekordar. Men eg stolte på vêrmeldingane, altså. I Sarpsborg fekk vi inn både dei svenske og norske.

– *Kven var best?*

– Dei svenske meteorologane verka meir proffe. På NRK var dei meir stivbeinte, med denne trommelen og med symbola som datt ned stadig vekk.

– *Bananar med dårlege magnetar!*

– Ja, dei deisa alltid i golvet. Eg følte at Sverige var litt forut for oss på den tida. Men det føler eg ikkje lenger, altså.

Historisk sett har norsk meteorologi mykje å skryte av. Pioneer Vilhelm Bjerknes definerte i 1903 vêrvarsling som eit fysisk og matematisk problem. Han oppsummerte «den rasjonelle løsningen på problemet vêrvarsling» i to punkt: «1. Man må med tilstrekkelig nøyaktighet kjenne atmosfærens tilstand ved et bestemt tidspunkt. 2. Man må med tilstrekkelig nøyaktighet kjenne lovene som styrer utviklingen av atmosfæren fra en tilstand til den neste.»²

– *Kor manglar faget mest på å oppfylle ambisjonen: i kunnskap om tilstanden i atmosfæren, eller i kjennskap til lovene?*

– Det manglar nok litt på bae felta. Vi skjønner lovene for vêrutviklinga ganske bra, og vi veit òg ganske mykje om tilstanden i atmosfæren til kvar ei tid. Men atmosfæren har ein kaotisk natur som gjer at vi aldri får per-

fekte vêrvarsel. Det vi driv med, er ei slags sannsynsrekning, seier Walløe.

– Kunnskapen om atmosfæren har vakse enormt dei siste åra. Vi måler veldig mange stader: på bakken, i sjøen, frå ballongar, satellittar og fly. Men vi kan ikkje måle kvar kubikkcentimeter i rommet, difor er det uvisse i analysen. Og om vi berre endrar analysen litt, blir endringane i prognosane raskt veldig store.

– *Dette er eit felt der omgrepet «sommarfugleffekt» faktisk har noko for seg?*

– Ja, i meteorologien heng alt saman med alt, og ei lita endring forplantar seg veldig langt. Astrofysikarane har det lettare: Dei kan rekne ut at på søndag om hundre år vil sola stå opp 08.15. Også vêret er jo styrt av naturlover, men det er mykje vanskelegare å berekne.

– *Kva om de hadde perfekt informasjon om tilstanden i heile atmosfæren?*

– Da ville i alle fall vêrvarsla vore betre enn i dag, seier Walløe og ler.

– Men det er òg andre avgrensingar.

Datamaskinene har avgrensa kapasitet, du kan ikkje rekne ut vêret for kvar kvadratmeter. I dag klarer dei å lage vêrvarsel med fire kilometers oppløysing for det komande døgnet. Dei detaljerte varsla på Yr.no, der du kan finne vêrvarsel for gata di, er berre ein gimmick.

Det blir stilt større krav til vêrvarsla enn før, meiner Walløe.

– Du kan ikkje berre seie at vêret blir «omtrent slik» på Austlandet i morgon. No skal ein ha vêrvarsel for kvar time alle stader. Men da blir òg veiskapane meir synlege.

– *Ein illusorisk presisjon.*

– Ja, det er det. Vi kan jo ikkje tilby betre enn fire kilometers oppløysing.

– *Er det eit problem at folk trur på den tilsynelatande presisjonen på Yr?*

– Ja, det trur eg. I alle fall om dei berre ser på symbola. Å varsle sommarbyene er spesielt vanskeleg. Vi veit at dei kjem, men ikkje nøyaktig kor eller når. Det er som når du varmar opp ei gryte med vatn: Du veit at det vil byrje å boble, men ikkje nøyaktig kor kvar boble vil kome.

Her er òg omsetjingsproblem. Yr-sjef Jørn Kristiansen har oppsummert det slik: «Selv et perfekt varsel kan bli totalt verdiløst når det oversettes fra en korrekt matematisk beregning til symbol.»³

– Det er eit dilemma, for folk vil jo gjerne ha enkle løysingar, seier Walløe.

– På Yr er det lagt inn skravering som viser kor usikkert varselet er, men eg veit ikkje kor mange som skjønner eller bryr seg om det.

– *Kvifor er sommarvêret vanskelegare å varsle?*

– Vintervêret er prega av større fenomen: tydelege kaldfrontar, store vêrsystem, store lågtrykk. På sommaren er vêrsystema slappare og mindre tydelege. Vêret er meir prega av soloppvarminga, og topografien får meir å seie. Det er veldig vanskeleg å treffe med detaljane om sommaren.

1 Terje Alsvik Walløe er statsmeteorolog ved vêrvarslingsavdelinga til Meteorologisk institutt på Blindern, og lagar vêrmeldingar for NRK. Han er fødd i 1969 og kjem frå Sarpsborg. Walløe er cand.scient. med hovudfag i meteorologi frå Universitetet i Oslo i 1998.

2 Fysikaren Vilhelm Frimann Koren Bjerknes presenterte dei banebrytande tankane sine om vêrvarsling i ein tale i Fysikersamfundet i Stockholm i 1903, og året etter i den vitskaplege artikkelen *Das Problem der Wettervorhersage betrachtet vom Standpunkte der Mechanik und der Physik*. Bjerknes vart seinare grunnleggjar av den såkalla Bergenssskulen i meteorologien.

3 Intervju på Yr.no, 20. oktober 2010.

Vêrvarsling er på ei og same tid ein svært nasjonal og svært internasjonal disiplin, meiner Walløe.

– Alle land har si nasjonale vêrteneste, og eg vil tru det er nasjonale særtrekk i metodikken, men eg veit lite om korleis dei gjer det i andre land. Samtidig blir data og observasjonar delte vederlagsfritt mellom dei meteorologiske institutta. Alle er avhengige av hjelp frå andre, vêret flyttar jo på seg.

Navet i europeisk vêrvarsling er eit stort vêrsenter i Reading i Storbritannia. 34 land er med og finansierer senteret, som lagar langtidvarsel for heile Europa.⁴

– Senteret har datamaskiner som fyller store salar. Slik datakraft har ikkje kvart einskilt land råd til. Derifrå kjem det prognosar fleire gonger dagleg, og dei som ligg til grunn for mellom anna dei norske vêrvarsla.

– *Kva om det kjem virus på harddisken i Reading?*

– Da er det mange som slit. Eventuelle feil derifrå vil forplante seg over heile verda. Men eg har aldri opplevd at vi ikkje har fått data derifrå når vi skal.

Materialet frå England blir omarbeidd vidare i Noreg. Prognosane må stadig sjekkast opp mot røyndomen. Og sjølv om den daglege vêr-

– Dei detaljerte varsla på Yr.no, der du kan finne vêrvarsel for gata di, er berre ein gimmick.

meldinga byggjer på globalt lagarbeid, hundretusenvis av målingar og massiv datakraft, er det framleis ein jobb å gjere for Walløe og kollegaene.

– Vêrvarslinga i Tromsø, Bergen og Oslo lagar korte varsel for kvar landsdel. Så må eg setje meg inn i prognosane og annan informasjon, sy saman stoffet og gjere det til mitt eige, og tilpasse varselet til dei ulike formata våre, seier Walløe.

Her kjem den menneskelege faktoren inn.

– Det er jo redigering og tolking vi driv med, og kvar av oss gjer det litt ulikt. Det har noko å seie kven som legg fram vêrmeldinga. I måtane vi tolkar data og

ordlegg oss på skin personlegdomen litt gjennom.

– *Optimisme og pessimisme?*

– Ja, slikt kan spele ei rolle. Skal du leggje mest vekt på regnbya som kanskje kjem, eller på sjansane for at det blir ganske fint?

– *Kven er mest optimistisk av dykk?*

– Det vil eg ikkje røpe. Men det er fint at det er rom for personlegdom i dette yrket.

Uvissa i meteorologien blir sett på spissen i handteringa av ekstremvêr. Når skal ein slå alarm? 6. august i år var det «Frida» som skapte tvil: Svært fuktig luft kom inn mot Sør-Noreg. Meteorologisk institutt sende ut ekstremvarsel og åtvara om 100 millimeter nedbør i Agder-fylka og fare for oversvømming og jordskred.

⁴ European Centre for Medium-Range Weather Forecasts (ECMWF) vart grunnlagd i 1975, og har 19 medlemsland og 15 samarbeidsland i Europa og Nord-Afrika. Senteret har verdas største samling av vêrdata.

Vêrmeldinga byggjer på datagenererte prognosar og eit stort lagarbeid. Men Terje Alsvik Walløe må framleis tolke og redigere materialet for kvart vêrvarsel han skal presentere.

– Prognosen tilsa veldig kraftig nedbør på Sørøstlandet, og ekstremt mykje i mindre område. Vi var svært usikre på kor det ville kome, men det såg ut til at Sørlandet var mest utsett. Og mengdene kunne bli så store at vi konkluderte: OK, vi sender ut ekstremvarsel.

Men varselet bomma. På Sørlandet regna det mindre enn venta, medan delar av Buskerud fekk ekstremnedbør og store flaumskader.

– Det er veldig sjeldan vi sender ut ekstremvarsel for nedbør, fordi det er så vanskeleg å treffe presist. Det gjeld særleg byenedbør på sommaren, som kan råke veldig avgrensa område. Slik nedbør kan ein nesten ikkje varsle sikkert før han er i gang. Etter «Frida» har vi hatt diskusjonar om det var rett med ekstremvarsel i ein så usikker situasjon, seier Walløe.

– Det er mykje lettare å varsle ekstreme vindepisodar. Før «Dagmar» kom sist vinter, var vi sikre på at det ville bli veldig mykje vind. Der treffe prognosane ganske bra.

Rutinane for ekstremvarsel kom etter nyttårsorkanen på Nordvestlandet i 1992, eit uvêr som tok svært mange på senga.

– Etter dette vart det laga eit system for å varsle ekstreme vêrfenomen meir effektivt. Ein del av dette er å gje uvêra namn.

– *Kor god tid har de til å vite om de skal trykke på den røde knappen?*

– Med nedbør kan det vere veldig kort tid. Lågtrykk som lagar verkeleg sterk vind, byggjer seg opp over lengre tid. Men vi sender sjeldan ut ekstremvarsel meir enn eit par dagar i førevegen. Om vi sender ut for mange, misser folk respekten for dei.

– *Korleis døyper de desse uvêra?*

– Namna står på ei liste som ligg i ein skuff. Men vi går aldri ut med

namnet før situasjonen er der, da øydelegg du jo effekten. Eg veit ikkje sjølv kva det neste namnet blir. Men sidan «Frida» var det siste, blir det neste eit gutenamn på G. Eg håpar det blir lenge til.

Sjølv om vêret i blant blir verre enn varsla, har det aldri blitt retta erstatningskrav mot Meteorologisk institutt.

– Heldigvis, får eg seie. Folk har forståing for at dette er vanskeleg og at vi gjer så godt vi kan. Og vi er som regel på toppen i omdøme blant offentlege etatar. Folk har tiltru til oss sjølv om vi bommar av og til, seier Walløe.

Ein kan sjå på vêrvarslinga som den største forskingsformidlinga i Noreg: Raffinerte resultat av avansert, global vitskap, leverte gjennom heile døgnet. Walløe er medlem og lokallagsleiar i Forskerforbundet, men kallar seg ikkje forskar sjølv.

– Men vi har ei ganske stor forskingsavdeling ved instituttet. Det er ein del grunnforskning kring prognosemodellane og vêrvarslingsmodellane, mellom anna for å bli meir treffsikre på dei store nedbørsepisodane.

Det skjer òg ein god del klimaforskning på Meteorologisk institutt. Men klimaendringane spelar lita rolle for kvardagen til Walløe.

– Den naturlege variasjonen på våre breiddegradar er så stor, frå år til år og veke til veke, at vi ikkje eigentleg merkar at klimaet endrar seg. I Noreg er det vanskeleg å vite kva som er normalt. Sidan 1990 har det rett nok vore overvekt av milde vintrar, og vi har registrert ein viss auke i nedbøren. Men det har ikkje eigentleg konsekvensar for vêrmeldinga, seier Walløe.

– Vi ser ingen tendens til kraftigare eller fleire stormar i Noreg. Det er ikkje gjeve at klimaendringane vil gje meir uvêr i Noreg. Om nordområda blir varma opp meir enn resten av verda, blir temperaturkontrastane mindre, så lågtrykka over Noreg kan faktisk bli svakare.

Få blir lytta til med like stor intensitet som meteorologane. Vi blundar når statsministeren blir intervjuet. Men når vêrmeldinga kjem, skjerpar vi oss. Walløe er medviten om ansvaret som følgjer jobben.

– Eg kjenner ei plikt til å gjere mitt beste innanfor dei rammene vi har. Det finaste er lengre intervju på lokalsendingane, der vi kan fortelje meir detaljert om korleis vêret blir, og kor uvisse ligg. Men alle landsdelar skal ha sitt. Sjølv om det er storm på Vestlandet, må du ha med Finnmark òg.

– *Det er mykje nasjonsbygging i vêrmeldinga.*

– Ja, verkeleg. Vêrkartet er ei dagleg påminning om kva land vi bur i, det er ikkje mange andre situasjonar der du ser heile landet. Folk ser stadnamn som dei elles ikkje har noko forhold til. Vêrkartet fortel deg kor Hammerfest ligg.

Walløe smiler lurt.

– Det er ein del stader som kjempar for å kome på vêrkartet til Dagsrevyen. Somme synest det er urettvist at nabobyen er på kartet og ikkje dei sjølv. Men vi har ingen ledige plassar.

Det er streikane som lærer oss kor viktig eit yrke er. For Forskerforbundet er meteorologane gull verd: Ei høgt akta yrkesgruppe som blir sakna med ein gong dei forsvinn. Terje Alsvik Walløe var streikeleiar sist mai, da vêrvarslingsavdelinga på Meteorologisk institutt og Vêrvarslinga på Vestlandet vart tekne ut i streik.

– *Kor mykje kan de streike på forsvarleg vis?*

– Vi må ha ei minimumsteneste for å få ut dei viktigaste varsla: kul-ling- og stormvarsel, farleg flyvêr og slikt. Men konsekvensane av streik er mindre enn før, fordi vi har fått konkurrentar i Storm og TV 2. Og mykje av Yr går sin gang uansett, fordi så mykje der er automatisert. Men det er nok enno freistande å ty til i ein streik. Når Vestlandet forsvinn frå vêrkartet, er det veldig synleg, seier Walløe.

Slik er mediesamfunnet: Vitskapen er lang, men tida vår er kort, og bodberaren har overtaket. Det vi treng, er å vite kva veg vinden vil blåse.

– *Om grunnforskninga i geofysikk stoggar opp ei vekes tid ...*

– He he. Who cares? ■

Per Anders Todal er frilansar i Forskerforum og fast journalist i Dag og Tid.

HVEM: Steinar Taubøll, dosent ved Institutt for landskapsplanlegging, Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) og doktorgradsstipendiat ved Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo.

HVA: jobber med en avhandling om klimatilpasning og erstatningsansvar

HVORDAN: studerer domsavgjørelser og sammenligner lovtekster

AV SIRI LINDSTAD

Husbygging i et nytt klima

Fire hus og seks hytter ble rammet av et uventet kvikkleireskred i Kattmarka i Namsos i 2009. Heldigvis gikk ingen menneskeliv tapt. (Foto: Pål Morten Skaret)

PROSJEKT: Naturskader og erstatningsrettslig plassering av ansvar. **INSTITUSJON:** Institutt for landskapsplanlegging, UMB. **FAGRETNING:** Jus. **FINANSIERING:** UMB. **ARBEIDSFORM:** Tekstanalyse. **MATERIALE:** Lovtekster, forarbeider, dommer og juridisk teori. **UUNNVÆRLIG VERKTØY:** Lovdata. **PUBLISERINGSFORM:** Doktoravhandling (monografi). **NY KUNNSKAP:** Noen av dagens erstatningsregler er dårlig tilpasset utviklingen i klimaet. Det er behov for å endre enkelte forsikringsordninger for at ansvarsfordelingen skal gi bedre samfunnsmessig nytte.

– Dagens virkelighet er en helt annen enn da plan- og bygningsloven og Naturskadefondet ble utformet på 1960-tallet, sier Steinar Taubøll. (Foto: Erik Norrud)

– Når Fredrikstad opplever 50-årsflommen to ganger på ett år, sier det seg selv at den gamle flomstatistikken ikke holder lenger. Eller sagt på en juridisk måte: Normen for uaktsomhet vil måtte endre seg.

Det verken regner eller snør den dagen vi møter Steinar Taubøll på Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) i Ås. Det er tvert imot en tørr og stille høstdag.

Men faktum er at vannet herjer stadig oftere i Norge. Elver og bekker flommer over, det går skred, og grunnen forvandles brått til et mare-ritt av kvikkleire. Klimaendringene er etter all sannsynlighet storsamfunnets skyld. Men er storsamfunnet ansvarlig for å erstatte alle skader som oppstår som følge av været? Det forsker Taubøll på. Sammen med fire andre jurister er han en del av et bredt fagmiljø som driver med arealplanlegging og eiendomsutvikling, kort sagt utvikling av landskapet.

Et land i endring

– Vi har et regelsystem som er bygget opp før klimaendringene. Nå opplever vi at de gamle reglene ikke fungerer som før, fordi virkeligheten har endret seg, forteller han.

For én ting er at været er verre enn det var, om man bruker nedbørsmengde som målestokk. Men vi har også langt bedre muligheter til å vite mer om hvilke potensielle farer som finnes, for eksempel i skråninger bak nybygde boligblokker.

– Både plan- og bygningsloven og Naturskadefondet kom til på 1960-tallet, da informasjonstilfanget var en helt annen, og aktørene var andre enn de vi har i dag. Den gangen hadde man først og fremst å gjøre med folk som skulle bygge huset sitt selv. Forholdene var enklere, og det var mindre å ta hensyn til. Med andre ord var det å bygge hus noe de fleste oppegående mennesker var i stand til å gjøre.

Men i løpet av de femti årene som har gått siden da, har landskapet vårt endret seg. Det blir stadig mer bebyggelse, og stadig mer asfalt, så i noen områder har ikke nedbøren noe sted å gjøre av seg. Samtidig er den geofysiske informasjonen som kan hentes ut, blitt stadig mer omfattende. Sist, men ikke minst har været blitt verre, samtidig som klimamålingene blir stadig mer omfattende og presise.

– I dag er man avhengig av spesialkompetanse for å bygge, både fra utbyggersiden og fra godkjennerensiden. Det stiller store krav til for eksempel saksbehandlerne i kommunen, som skal forvalte plan- og bygningsloven. Spørsmålet blir da hvor mye informasjon en saksbehandler kan klare å hankses med.

Kommunen skal godkjenne

Sammen med forurensningslovens § 24a, som tar for seg særlige erstatningsregler for avløpsanlegg, står plan- og bygningslovens § 28-1 sentralt i det offentlige innsats for å forhindre naturskade.

I sistnevnte paragraf heter det blant annet: «Grunn kan bare bebygges, eller eiendom opprettes eller endres, dersom det er tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold. Det samme gjelder for grunn som utsettes for fare eller vesentlig ulempe som følge av tiltak.»

Man skal med andre ord ikke bygge et hus i et område der man må regne med at det vil gå ras eller bli flom.

– I dag er det først og fremst byggherren, den såkalte tiltakshaver, som har ansvar for å utrede saken. Det er tiltakshaver som må skaffe det som behøves av rapporter som kan avdekke eventuelle farer. Men farevurderingen ligger likevel hos kommunen. Saksbehandleren må være i stand til å undersøke om du har gjort en god nok undersøkelse, og eventuelt be om ytterligere undersøkelser, sier Taubøll.

Han trekker fram den såkalte Loppasaken som et eksempel på kommunens ansvar.

– I Loppa var det en som ville bygge ut, men kommunen mente området var utrygt. Da hadde husbyggeren noen overflatiske samtaler med naboen som sa at nei, her har det aldri gått noen snøskred. Dermed sa kommunen greit, du får bygge, men på eget ansvar. Så kom snøskredet to år etterpå, og da gikk huseieren til rettssak mot kommunen ettersom han mente det var uforsvarlig av kommunen å gi ham byggetillatelse. Han ville derfor ha erstatning for huset. Og retten ga ham medhold, ettersom den mente at kommunen har et selvstendig ansvar for å vurdere folks gangsyn.

Bygget er bygget

En ting er det som skal bygges fra nå av og framover. Men hva med det som allerede er bygget?

– Det er vel 200 000 mennesker i landet som bor på kvikkleiregrunn. Disse tomtene ble godkjent da man enten ikke var klar over faren, eller da faren reelt sett var mindre fordi klimaet var tørrere. Dette er momenter som faller utenfor plan- og bygningsretten, og i stedet er det beredskapslovgivningen som gjelder. Vi har i det hele tatt ikke så mange rettslige midler å ta i bruk overfor det som allerede er bygget, noe vi nok bør skaffe oss etter hvert.

Taubøll viser til et eksempel fra Danmark, til et område som i utgangspunktet var vurdert og bygget helt etter gjeldende lov.

– Men etter hvert ble området stadig oftere oversvømt. Til slutt sa man at nå definerer vi dette her til fareområde, hvor det blir for dyrt for samfunnet å opprettholde bosetting.

Dermed kjøpte det offentlige beboerne ut av fareområdet.

– Slike ordninger har vi ikke i Norge i dag. Samtidig blir det forferdelig dyrt om man ser landet under ett og skal fjerne alle mulig-

– Hvem skal til syvende og sist sørge for at vi bor trygt? spør jurist Steinar Taubøll. Her fra skredet i Kattmarka i Namsos i 2009. (Foto: Pål Morten Skaret)

heter for problemer som følge av flom og ras, påpeker Taubøll.

– Vi må jo prioritere, og vi må ha regler som gjør tiltakene samfunnsmessig lønnsomme slik at vi får de riktige prioriteringene. Det er ikke sikkert at utfordringene med ras og flom er like store i alle kommunene, og det er ikke sikkert at de rike kommunene har de største utfordringene. Da blir spørsmålet om det skal være opp til den enkelte kommunens økonomiske bæreevne, eller om dette skal være en statlig oppgave.

Politiske spørsmål

Mange av hendelsene vi opplever nå, er av et helt annet slag enn for 50 år siden.

– Da er spørsmålet om vi skal utvide naturskadefondets område, forsikringens dekningsområde, eller om vi skal overføre mer ansvar til den enkelte om å ta vare på seg selv. Dette er svære prinsippspørsmål som egentlig er politiske spørsmål. Min jobb som jurist blir å analysere hvordan reglene for ansvarsfordeling er utformet, og i hvilken grad de fungerer i en ny virkelighet.

Det er først og fremst flom og skred Taubøll forsker på.

– Men det finnes jo også andre naturfarer.

Radon er en naturfare som man tidligere ikke visste om, og som man den gangen ikke tok hensyn til i planleggingen. Og fortsatt er de som oppdager at de har hus på radongrunn, overlatt til seg selv. Det er ingen instanser som har noe økonomisk ansvar for det. Framover utgjør nok radon likevel en type fare som må vurderes på lik linje med andre naturfarer.

I utgangspunktet var det først og fremst geologi og biologi som var Taubølls fag.

– Jeg jobbet i tolv år i praksisfeltet, blant annet med jord- og skogkartlegging. Men jeg er en ganske nysgjerrig mann og vil hele tiden finne ut av nye ting. Det er vel det som gjør at jeg stadig skaffer meg et dobbelt sett av kompetanse.

Interessen for jus kom gjennom naturkartlegging.

– Jeg ønsket å se mer på spørsmål rundt opphavsrett til kart og skrev til slutt masteren i jus om hvordan man bør håndtere opphavsretten til den geografiske informasjonen som ligger til grunn for kart.

Etterspurt kunnskap

Den tette kontakten med praktikere gjør Taubøll og de fire andre juristene godt i stand til å forske

på juridiske problemstillinger som har praktisk nytte, påpeker han.

– Vi har mange forespørsler både fra vann- og avløpsmiljøet og fra teknisk sektor i kommunene, og for så vidt også fra Naturskadefondet. Det er en utrolig tilfredsstillelse i å jobbe på et felt der det er såpass mye etterspørsel etter kunnskap. ■

Naturskadefondet

- opprettet i 1961
- yter erstatning for naturskade, bistår kommuner og private ved planlegging av tiltak til sikring mot naturskader, yter tilskudd til sikringstiltak
- skal bare yte erstatning hvis skaden ikke kan dekkes ved forsikring

Kilde: Store norske leksikon

Forskerforbundets reiseforsikring

Når du står ved «gaten» på flyplassen er det for sent. Reiseforsikringen bør du tegne nå! Da får du en forsikring for hele familien som gjelder hele året. Omtrent til samme pris som du betaler for en korttidsreiseforsikring på 2 uker til syden!

Forskerforbundet reiseforsikring er blant Norges beste reiseforsikringer og dekker blant annet:

- avbestilling
- forsinket reisegods
- tapt reisegods
- reisesyke
- hjemtransport og sykeledsagelse
- reiseansvar og rettshjelp
- ferie/fritidsreiser inntil 90 dager
- tjenestereise inntil 180 dager

Husk at den også gjelder på småturer, som til butikken, hytta, trening, konsert, på vei til/fra jobb osv...

Det er ingen egenandel.

Prisen for 2013 er

Familiedekning kr 1 146

En person dekning kr 831

Bestill eller les mer om reiseforsikringen på
www.forskerforbundet.no/forsikring

Forsikringen er levert av

NY GRAND VITARA

Exclusive utgave med svært høyt utstyrsnivå!

1
Nr.

AV
JAPANSKE
BILMERKER

Suzuki er det mest
driftsikre av alle Japanske
bilmerker i NAF's
historiske stopptest av
biler på norske veier.

Nye Grand Vitara 4x4 Exclusive er en videreutvikling av salgsuksessen Grand Vitara. Exclusive har et svært høyt utstyrsnivå med bl.a. skinnseter, navigasjon og soltak. Grand Vitara er konstruert med innebygget ramme og reduksjonsgir som gjør den overlegen en rekke av konkurrentene når det gjelder kjøring og fremkommelighet under vanskelige kjøreforhold og ved bruk av hengere. Grand Vitara Exclusive har dessuten en hengervekt på 2 tonn. **Grand Vitara Exclusive 5 dørs 4x4 419.900,-**

Exclusivepakke:

Integrert Navigasjon med USB/AUX/minnekort • Bluetooth telefonsystem
Cruisekontroll • Klimaanlegg • El. soltak • Takrails • Xenon lys • Norsk Tectyl
Varmester • 18" Alu felger • Radio/CD m/ 7 høyttalere • Skinnseter • Tåkelys
KeylessGo • Exclusive styling • Ratt og gir kule i skinn • Toneded vinduer fra B-stolpe

Som skapt for norske forhold!
www.suzuki.no

Selskapslek i den søte juletid

Bildene er fra julefesten til Botanisk laboratorium ved Universitetet i Oslo (UiO) i 1950. Fra venstre: professorene Gunnar Ålvik, Trygve Braarud og Rolf Nordhagen. På det øverste bildet steker de omelett, på bildet under bytter de bleier på dukker.

«Jeg vil tro at dette er en tullete konkurranse studentene har laget for sine professorer», skriver Anne Vaalund ved Museum for universitets- og vitenskapshistorie (MUV). Hun påpeker at slike arrangement var vanligere da avdelingene var små og studentene arbeidet tett sammen med professorene på lab og ekskursjoner. Vaalund spekulerer litt videre: «Trygve Braarud var ungkar og veldig glad i å lage mat, så jeg vil tro han hadde gode forutsetninger i omelettkonkurransen, men dårlige i bleieskiftkonkurransen.»

På tavlen bak kan man uansett skimte at Braarud henger bak de to andre i poengsammendraget.

Bildene er utlånt av Universitetshistorisk fotobase, MUV, UiO. Fotograf: ukjent

20 NØTTER

Firkløver

- Nemn minst tre av dei fire presidentane som har fått andleta sine hogde i stein i Mount Rushmore i Sør-Dakota?
- Kor spelte den såkalla Firarbanden ei viktig politisk rolle på 1960- og 70-talet?
- The Who bestod frå starten av Roger Daltrey, John Entwistle, Keith Moon – og kva heitte fjerdemann?
- Kva er Mister Fantastic, Invisible Woman, Human Torch og Thing best kjende som?
- Nemn minst tre av langrennsjentene som vann VM-stafetten på heimebane i Holmenkollen i fjor.

Historikarar

- Kven skreiv i 1992 eit mykje omtalt verk om «slutten på historia og det siste mennesket»?
- Og kven skreiv, som ein like mykje omtalt respons, *The Clash of the Civilizations*?
- Kva for ein av følgjande byar har Antony Beevor ikkje skrive eit verk om: Warszawa, Berlin, Paris eller Stalingrad?
- Kven gav i 2011 ut *Krigens ettertid. Okkupasjonshistorien i norske historiebøker*, med eit særleg blikk på omtalen av den norske jødedeportasjonen?
- Kva for britisk historikar vart først invitert og sidan nekta å komme til Litteraturfestivalen på Lillehammer i 2009?

Høgre

- Kven var partileiar i Høgre før Erna Solberg?
- Kva for Høgre-politikar (til venstre på bildet) inngjekk partnerskap med Karen-Christine Friele i 1993?
- Kven vart i 1884 partiets første formann – og sidan statsminister i to omgangar?
- Kva heitte presse mannen, retorikaren og partilegenda som sat på Stortinget frå 1919 til 1957?
- Høgre gjorde sitt beste stortingsval i etterkrigstida i 1981. Kva oppslutning fekk partiet då (feilmargin: 1 prosentpoeng)?

1980-talet

- Kva for sveitsisk firma tok til å lage billeg armbandsur i plast – og utvikla sidan sitt eige tidssystem for internett?
- Kven vart matchvinnar då Noreg slo England 2–1 på Ullevaal 9. september 1981?
- Kva for religiøs minoritet vart i 1984 utsett for ein pogrom etter mordet på Indira Gandhi?
- Kva for ulykke fann stad natt til 26. april 1986?
- Nemn minst tre av dei fire generalsekretærene i det sovjetiske kommunistpartiet på 80-talet.

- Historikarar**
- Francis Fukuyama
 - Samuel P. Huntington
 - Warszawa
 - Symne Corell
 - John Irving
- Høgre**
- George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt og Abraham Lincoln
 - Wenche Lowzow
 - Emil Stang
 - Carl Joachim Hambro
 - Pete Townshend
 - The Fantastic Four (ein teikneserie)
 - Vibeke Skoffernud, Therese Johaug, Kristin Størmer Steira og Marit Bjørgen
 - Swatch
 - Hallvar Thoresen
 - Silhane
 - Tsjernobyl-ulykke
 - Leonid Bresjnev, Jurij Andropov, Konstantin Tsjernenko, Mikhail Gorbatsjov

10 KJAPPE

RUNE HALVORSEN

Medlem nummer 30225627 i
Forskerforbundet

STILLING: seniorforsker i Nova –
Norsk institutt for forskning om opp-
vekst, velferd og aldring
UTDANNING: dr.polit. i sosiologi ved
NTNU

FØRSTE JOBB ETTER ENDT

UTDANNING: postdoktor ved NTNU
KARRIEREMÅL: å oppnå professor-
kompetanse eller tilsvarende

Bryner seg på kolleger

- **Hva jobber du med akkurat nå?**
– Det er fullt trykk på et Nordisk råd-prosjekt om overgangen fra skole til arbeid for etnisk minoritetsungdom og unge funksjonshemmede, samt et EU-prosjekt om fattigdom.
- **Hvor tenker du best?**
– Sammen med kolleger i interne, paper-baserte lunsjseminar. Stimulering trengs for å få brynt seg – hvis man bare er alene på hytta, går det ille.
- **Hva er den viktigste fagboken i ditt akademiske liv?**
– Jeg vil trekke fram Norbert Elias' *Sivilisasjonsprosessen* (1939) om at menneskene har utviklet stadig mer selvkontroll med framveksten av nasjonalstaten. En forløper for Foucault og Bourdieu.
- **Hva skal til for å bli en god sosiolog?**
– En god sosiolog er en bred sosiolog. Bredt orientert og skolert, både teoretisk og metodisk, med god samfunnskunnskap.
- **Hva er tabu i ditt fag?**
– Vanskelig å si at noe er tabu, men ekstreme former for biologiserende og psykologiske forklaringer av åpenbart sosiale fenomener er ikke så anerkjente.
- **Hva karakteriserer kontor plassen din?**
– Kollegene påstår at det er veldig ryddig! Jeg kaller det orden med måte. Jeg må vite hvor ting er for å få det gjort.
- **Ved hvilken institusjon i verden skulle du gjerne tilbrakt et jobbar?**
– Helt uavhengig av egen forskning ville det enten vært hos Leger uten grenser som frivillig eller Unesco med forsknings- og utdanningspolitikk.
- **Dersom du måtte velge deg et annet fagfelt, hva ville du falt ned på?**
– Juss. Det virker utfordrende og givende – en intellektuell kampsport. Juristenes forskningsoppgaver slutter der sosiologenes begynner.
- **Om du var statsråd med ansvar for forskning og høyere utdanning, hvilket enkelttiltak ville du gjennomføre?**
– Innkalt partene i sektoren til et møte for å få fortgang i arbeidet med å redusere antall midlertidige stillinger i UH-sektoren.
- **Hva vil du lese mer av i Forskerforum?**
– Bladet må dyrke hele mangfoldet av kunnskapsproduksjonen som medlemmene representerer, også helse-, museums- og arkivsektoren.

AV ELIN HAVELIN REKDAL

Å lufte det forpliktande

Kristin Halvorsen var i luftemodus der ho stod framfor ein sal med viktige folk frå forskning og høgare utdanning. Det var det årlege «forskningspolitisk seminar» i Oslo, arrangert av Forskerforbundet 6. november. Halvorsen gjorde det frå starten klart at her skulle ho ikkje presentere «Regjeringens vitenskapspolitikk», slik det stod i programmet. Ho ville heller «trekkje opp nokre perspektiv for framtidig forskningspolitikk». Og dermed var ho i gang med ein runde høgtenking, førpremiere, høyringsrunde – det er mange moglege tolkingar – om forskningsmeldinga, som skal kome til våren.

Det dramatiske høgdepunktet sparte Halvorsen til slutt: ideen om ein langsiktig forskningsplan: – Når vi skal satse på kunnskap og forskning, er det avgjørende at vi har forutsigbarhet og enighet om hva som skal prioriteres. Vi har en bygningsmasse som har store behov. Investeringer til kunnskapsbygg vil være en stor utfordring for oss fremover. Det er behov for systematikk og langsiktig planlegging for bygg, stipendiater, studieplasser og forskningsnivå, sa Halvorsen. Ho viste til at Sverige har langtidsplanar og -budsjett på tre område: forsvar, transport og forskning. I Noreg har vi det berre på forsvar og transport.

Planen om ein plan er eit svar på gamal og ny kritikk, på gamle og nye utfordringar. Løyvingane til forskning har dei siste åra vorte mindre bundne av langsiktige innretingar. Målet om at tre prosent av BNP skal gå til forskning og utvikling vart tona ned i forskningsmeldinga frå 2009. I statsbudsjettet for i år vart forskningsfondet, som skulle sikre ein viss stabilitet i forskningsløyvingane, lagt ned. Dette var godt grunngjeve med at finansmarknaden dei siste åra hadde gjort fondet meir krevjande enn lukrativt. Samtidig tok dei raud-grøne vekk gåveforsterkingsordninga. Denne fungerte slik at gaver frå private gjevarar til forskning utløyste ei tilleggsløyving på 25 prosent frå staten. Ordninga hadde stor symbolverdi då ho fanst, og avviklinga fekk ein tilsvarande negativ symbolverdi. Avviklinga tolkar eg som ein uheldig bom med osthøvelen.

Poenget er uansett at ordningane ikkje vart erstatta. Store delar av forskinga har ein langsiktig karakter: Det tek lang tid å kvalifisere folk, lang tid å forske godt, lang tid å byggje opp og utvikle institusjonar som legg til rette for det. Dette ser i dag ut til å vere forstått og teke inn av dei fleste politiske partia òg – iallfall i retorikken. Slik formulerte Halvorsen det i talen:

– Jeg mener det er gode grunner til å tenke i retning av en nasjonal kunnskaps og forskningsplan som kan stake ut en kurs for de neste 10 år. Det tar tid å bygge opp tunge forskningsmiljøer og utdanningsinstitusjoner.

Framlegget til statsbudsjett for neste år har ein liten vekst, men om ein trekkjer frå dei store beløpa til EU-kontingent, er han minimal. Mange raud-grøne politikarar har ynda å sitere den svenske sosialdemokratiske statsministeren Tage Erlander om at oppgåva til politikarane er å byggje dansegolv som folk kan danse livane sine på. Desse dansegolva for forskning, som er vanlegare å kalle infrastruktur, måtte Halvorsen vedkjenne at er skadelidande i budsjettet. I eit intervju med Forskerforum trekte ho sjølv fram bygningsmassen ved universitet og høgskular som ei utfordring som ikkje vart løyst i år. Og oppgåva kunne ikkje ha vorte løyst i år, eller neste år. Ho må løysast kvart år.

Når det gjeld behovet for bygningar: Forskerforbundet har utan å lykkast freista å få innblikk korleis prioriteringane til Kunnskapsdepartementet ser ut. No tek Halvorsen til orde for å vere opnare: – Det finnes en liste i Kunnskapsdepartementet over prioriterte byggeprosjekter. Når jeg er rundt omkring i landet synes alle å være overbevist om at nettopp de står øverst på denne listen. Vi er nødt til å gjøre valg, og jeg mener vi bør ha større åpenhet og diskusjon omkring disse prioriteringene. Det vil en langsiktig plan for investeringer i forskning og kunnskap

kunne bidra til, sa ho i talen.

Korleis skal ein forskningsplan sjå ut? Etter som han er samanlikna med nasjonal transportplan, kan initiativet ikkje forståast som anna enn økonomisk bindande – noko å halde fast i dersom konjunkturane, eller plasseringa

forskinga har på prioriteringsstigen, skulle verte forverra.

Under seminaret var det òg politikardebatt. Høgre, Venstre, FrP og SV stilte med leiarane – noko ein må kunne ta som eit teikn på at forskingssaka

ikkje er heilt uviktig for dei. Dei raud-grøne slutta naturleg opp om ideen, medan Høgre og FrP var meir avventande. Siv Jensen var skeptisk til ein slik plan om han ikkje var forpliktande. Erna Solberg meinte *forskningsmeldinga* langt på veg var ein langtidsplan for forskning. Om ikkje dei to tek inn vesensskilnaden mellom dagens meldingar, og ein slik plan, var toppfolk i sektoren raske til å gjere det: – Ja visst trenger vi opprustning av den fysiske infrastrukturen i dette landet, slik som veier og jernbane, men det er like viktig å ruste opp vår «intellektuelle infrastruktur» – gjennom økt satsing på høyere utdanning og forskning. En «nasjonal transportplan» for forskning er akkurat det vi trenger i en periode der vi må sikre langsiktighet og kvalitet i norsk forskning, sa rektor Ole Petter Ottersen ved Universitetet i Oslo til Forskerforum. Rektor Sigmund Grønmo ved Universitetet i Bergen var like positiv. Leiar Bjarne Hodne i Forskerforbundet hugsa tilhøva for dei tilsette òg: – Vi har alltid ment at ettårige budsjetter er for kortsiktig for forskningssektoren. En slik plan kan bidra til å øke forutsigbarheten. Men den bør omfatte mer enn bare infrastruktur. Rekruttering, ressursgrunnlag og arbeidsbetingelser bør også være med. Sektoren må ses som en helhet.

I verste fall vert tanken om ein forskningsplan ein ny utsetjingsmekanisme, noko å vise til, noko som er under arbeid. I beste fall vinn tanken fram, og vert eit faktum meir enn eit argument i dei vanskelege, årlege budsjettforhandlingane. Så, eg tykkjer ein skal ta Halvorsen på ordet: Ein må kunne lufte noko som ikkje er luftig.

Initiativet kan ikkje forståast som anna enn økonomisk bindande

Redaktør
Kjetil A. Brottveit

Planen om ein plan er eit svar på gamal og ny kritikk

LEDER KRONIKK DEBATT BØKER

Send kronikkforslag til kjetil.brottveit@forskerforum.no. Kronikkens lengde må ikke overstige 10 000 tegn, inkludert mellomrom. Bidrag som trykkes honoreres med kr. 2 000,-. Innlegg må være maksimum 2000 tegn. De blir ikke honorert.

Åpent brev til Erna Solberg

Forskere er underbetalte, men Høyre-lederen tar ikke problemet på alvor.
Det mener tillitsvalgt Helge Sørheim.

Temaet for Forskerforbundets forskningspolitiske seminar 6. november 2012 var «Forskning for fremtiden – stortingsvalg 2013». Foruten kunnskapsminister Kristin Halvorsen som holdt innledningsforedraget, møtte også partilederne mann- og kvinnesterkt opp i en paneldebatt.

Med bakgrunn i min dype bekymring for norsk forskning og høyere undervisnings fremtid grunnet dårlige arbeidsforhold (økonomi, infrastruktur, midlertidighet og så videre) og verdsetting gjennom elendig lønn innen sektoren (se mitt leserinnlegg i Forskerforum nr. 8, 2012) stilte jeg følgende spørsmål til panelet: «Er det i orden at en forsker, universitets- eller høyskolelærer skal tjene mindre enn en adjunkt med opprykk i ungdomskolen?» Jeg refererte også til Arbeiderpartiets program der det heter at «Arbeiderpartiet har store ambisjoner for kunnskaps-Norge fordi det er menneskers kunnskap og skapertrang som gjør oss i stand til å løse framtidens oppgaver. Derfor er kunnskap en av tre hovedsatsinger for Arbeiderpartiet i tiden fremover» (Arbeiderpartiet.no, 11.06.12). Jeg sa at dette var flau lesning når statsministeren samtidig skryter over den billige akademiske arbeidskraften vi har i Norge. Jeg viste også til at norsk forskning og høyere utdanning må rekruttere vitenskapelig arbeidskraft fra absolutt øverste hylle i samfunnet, men dette får man ikke til med den verdsettingen disse stillingene gis i dag. Det meldes om rekrutteringsproblemer og flukt fra universitetene til bedre betalte skolejobber, for ikke å snakke om det private næringslivet.

Jeg vil presisere at jeg ved å sammenlikne lønn i stillinger innen offentlig forskning og høyere utdanning med skoleverket, overhodet ikke mener at skolelærerne har for god lønn, snarere tvert imot når man igjen sammenlikner disse med lønnsnivået ellers i samfunnet.

HELGE SØRHEIM,
førsteamanuensis
dr. philos.
Tillitsvalgt i Forsker-
forbundet ved Uni-
versitetet i Stavanger

Som ventet ble mitt spørsmål besvart på typisk ullen politikermanner fra de som gadd bry seg med dette, men en av politikerne svarte direkte på en måte som skapte bølger i salen, nemlig partileder Erna Solberg fra Høyre. Alle utsagnene til Solbergs er sitert etter minnet.

Solbergs svar 1: «En må huske på at en skolelærer har 30 elever i klassen.» Min kommentar til dette er: Skal det være utelukkende klassestørrelsen og eventuelle disiplinproblemer som skal være grunnlaget for lønnsdannelsen? Det kan det jo tilføyes at en universitets- og høyskolelærer gjerne kan ha 150 studenter i forelesningssalen, og det er ikke bare lett å nå frem til den enkelte

tallet er økende uten at dette kompenseres med lærerkrefter. Det avlegges stadig flere doktorgrader. Kvalitetsreformen innen høyere utdanning har medført kraftig merarbeid som vel kan sammenliknes med lærernes kunnskapsløft, som de har fått godt betalt for. Administrasjonen stjeler stadig mer tid, og en lærer innen høyere utdanning må også på en helt annen måte holde seg faglig à jour og gjennom forskning (helst på fritiden!) skape ny kunnskap og utvikling!

Solbergs svar 2: «Jeg skjønner ikke at 1,5 års studie ekstra skal bety så mye. Selv har jeg åtte års utdanning og som sådan skulle jo jeg hatt en lønn langt opp i himmelen.» Med dette mente hun muligens forskjellen i studietid mellom en bachelor og master. På dette fikk hun en klar beskjed fra salen om hva 1,5 år studium betyr økonomisk: «Det er 1,5 år uten lønn, 1,5 år med studielån, 1,5 år med boligprisstigning. Det betyr minst 500 000–600 000 kroner!» Men, det er ikke her svaret ligger. En lærer i skoleverket kan gå rett ut i jobb etter endt utdanning. For å bli forsker eller universitetslærer kreves det langt høyere kompetanse. Minstekravet for å bli tilsatt i en mellomstilling som forsker 1108,

«Vi er vitne til en lærerflukt fra universitetene til skoleverket.»

student her heller. Det viktige er imidlertid at denne lærerens arbeidsoppgaver går langt videre enn bare undervisningen. Det skal gis veiledning til en mengde studenter. Student-

amanuensis eller lignende var tidligere definert i tariffavtalen som «betydelig ut over embets-eksamen». Det samme kravet gjelder fortsatt. Dette betyr at en må kvalifisere seg gjennom

flere år med arbeidserfaring og forskning før en når minstemålet. Regelen er at for å få fast tilsetning i en vitenskapelig stilling ved universitetene (førsteamanuensis er den laveste faste vitenskapelige stillingen), kreves det doktorgrad eller tilsvarende. Gjennomsnittsalderen for slik førstegangs fast ansettelse på universitetet er nå 43 år. Før dette har en slitt seg gjennom en ph.d.-utdanning, arbeidsløshet uten dagpenger, midlertidige engasjementer, tidsbegrenset post-

deles dyktig for i det hele tatt å få en slik jobb, i motsetning til Erna Solbergs snekker, ikke fortjener en akseptabel lønn? Jeg kan tilføye at en alminnelig håndverker her i Stavanger hvor jeg bor, tjener betydelig mer enn gjennomsnittslønnen for de fleste forskerne eller lærerne ved universitetet. Selv ikke internasjonale eliteprofessorer ved UiS, han med Nobelprisen eller han med 50 publikasjonspoeng mot normalt 0,8 poeng, kommer opp i en alminnelig oljear-

Jeg nærer en dyp bekymring for Forsknings-Norges fremtid. De fleste av oss drives frem av entusiasme for vårt fag. Lønn og 37,5-timers dag har til nå vært av underordnet betydning. Imidlertid er vi nå kommet til et punkt der nok er nok. Vi ser store rekrutteringsproblemer i sektoren. Vi er vitne til en lærerflukt fra universitetene til skoleverket. Forsknings-Norges fremtid er avhengig av å kunne rekruttere blant og beholde eliten av landets gode hoder. Fremtidens forskere og «lærernes lærere» skal hentes fra de beste. Når luselønnen nå tar knekken på forskerentusiasmen, hvem skal da berge landets fremtid når oljen tar slutt? En fornuftig ungdom vil betakke seg fra å søke en usikker, krevende og dårlig betalt offentlig forskerjobb. Det hevdes at lærerne i skolen må gis etterutdanning. Hvem skal kunne gi denne etterutdanningen når ny kunnskap (gjennom forskning) ikke blir skapt, og universitetene og høyskolene blir tappet for sine kunnskapsrike og dyktigste lærere?

I mitt leserinnlegg i Forskerforum nr. 8–2012 uttalte jeg på dette grunnlaget sterk mistillit til den rødgrønne regjeringen. Innforstått var det kanskje et håp om forståelse fra den andre sidens politiske ståsted. Når vi får slike uttalelser som det vi hørte fra høyrepolitiker og statsministerkandidat Erna Solberg, og som til de grader rammet under beltestedet, er jeg i tvil om dette. Når vi ser vi at landets ledere, både på venstre- og høyresiden avslører gjennom ord og handling at de overhodet ikke har forståelse for denne problemstillingen, ser jeg særdeles svart på dagens fremtidens rekruttering til forskning og høyere utdanning. Da nytter det ikke med de fine ordene som ellers falt på dette seminaret.

«Jeg nærer en dyp bekymring for Forsknings-Norges fremtid.»

doktorstilling og så videre med de belastningene en usikker arbeids- og inntektssituasjon medfører. Som 43-åring med kompetanse gjerne tilsvarende to, kanskje tre doktorgrader blir en tilbudt en lønn på 485 400 kroner. Dette er svært langt fra lønnen høyt opp i himmelen som Erna Solberg ville påberope seg med sin åtte års utdanning. Til sammenlikning vil en lektor med denne alderen ha nådd full lønnsansienitet 16 år, med en minimumslønn på 555 100 kroner og i tillegg utvilsomt ha fått en rekke personlige opprykk gjennom lokale forhandlinger pluss funksjonstillegg. Normallønnen til en jevnaldrende skolelektor vil da sikkert ligge nærmere 600 000.

Solbergs svar 3: «Jeg kjenner en snekker som er så dyktig at han fortjener en god lønn.» Er dette underforstått med at for eksempel en forsker eller universitetslærer som må være sær-

beiders lønn på 900 000. Ved mønsterbedriften Aarbakke på Jæren som BI-professor Reve viste til i sitt innlegg tidligere på dagen, er for eksempel arbeiderlønnen 700 000 per år.

Kampen om å komme opp i en lønn som tilsvarer det som tilbys i det private næringslivet, har vi tapt. Det må vi dessverre leve med – om vi gidder. Det vi imidlertid ikke kan leve med, er at forskere, universitetslærere og høyskolelærere nå til de grader taper terreng, ikke bare overfor lærerne, men også for andre offentlige ansatte. Som arkeolog ser jeg at nyutdannede kollegaer som vi har lært opp, får en begynnerlønn i Rogaland fylkeskommune tvers over gaten, som en forsker 1108, amanuensis, høyskole- eller universitetslektor i lønnsramme 25 må jobbe 16 år for å oppnå.

Tittelen på Forskerforbundets seminar var «Forskning for fremtiden – Stortingsvalg 2013».

Det store ingenting

Alt er estetikk.

Nokre av oss ser på *Gudfaren* og andre filmar om mafiaen og organisert kriminalitet som var det Shakespeare-stykke: Det valdelege grunnmotivet er eit eksistensielt grunnmotiv, kva er menn(eske) viljuge til å drepe og døy for: pengar, kjærleik, rettferd, æresjuke, lojalitet, vane? Dei opnar rommet for urøynde røynsler – den bitre ettersmaken av vennskap og kjærleik som berre er minne, sviket og forsoninga i eit handtrykk eller i eit avgjerande brot. Røynsler som i ungdommen er teikn på det som kan koma også til det frededelege livet, og som kan opplevast som sakt eller lette dersom dei (ikkje) kom til ein. Og når ein er «rik på erfaring», som det heiter i ein av dagleglivets eufemismar, er film-bileta som ein fjern, uklar spegel.

Filmene opnar eit rom utanfor keisame rutinar i små liv, samstundes som dagleglivets rutinar er ein sentral del av det filmatiske universet. Dei er forteljingar om utviklinga frå barn til vaksen (*Godfellas*, *Once Upon a Time in America*), om små organisasjonar som vert mektige organismar (*Boardwalk Empire*, *Deadwood*) – om vokster eller forfall i samspelet mellom kløkt, toskeskap og slump. Dei skildrar stridane mellom kriminelle grupperingar, med og mot ei korrump statsmakt, ofte med verkelege historiske eller notidige førelegg. Dermed blottlegg dei også valdsmonopolet til den vel-fungerande staten slik det dagleg vert halde ved lag i fengsel og på slagmarker. Dei er sosiologiske studium av maktstrukturar – ofte patriarkalske – som kontrollerer og kanalisierer attrå, skapar og ruinerer liv, gjennomsyrrer vennskap og familieliv.

Dei er studium i stridens meiningsløyse, også for sigerherrane, fordi det som står på spel, til sjunde og sist berre er tom eigeninteresse i kontroll over marknad og territorium. Det frosne, hjelpe-lause, men farlege raseriet til den aldrande Michael Corleone er også urbiletet på den einsame mannen

på toppen av valdspyramiden og hans endelikt i det store ingenting.

Ser ein på filmene med slike auge, verkar temaet for denne boka, «paradokset mellom populariteten til mafia som kulturelt fenomen og den moralske fordømminga vår av

kriminelle i røyndommen», underleg. Klarer ho så å gjere det forståeleg for slike som meg? Og treffer analysen dei som skjønar paradokset og meiner at slike filmar «forstyrrar våre moralske kompass»?

Boka startar overraskande med Hans E. Kincks essay frå og om Italia for over hundre år sidan. Det viser korleis mafiaen vart etablert som eit vernesamband i ein ny stat som aldri fullt ut vert ein stat. Boka kritiserer litteraturen om den røynelege mafiaen for ikkje å begripe dette, men for å bikke over i ein billeg moralisme som også må overkomast om ein vil forstå mafiaen som filmatisk-estetisk fenomen. Follevågs tese er at mafiaen fascinerer oss nettopp fordi han er eit estetisk fenomen: Analysen spenner frå journalistiske skildringar av reelle mafiosoar, via samanlikning av kleskoden i mafiafilm og *The Wire*, til det litterære universet til Kafka og greske tragediar (men inkluderer ikkje Coppola, De Palma og Scorseses hollywoodske filmesetikk). Og tesen er at mafiaen fascinerer som ludisk fenomen, der analysen spenner frå skildring av mafiaens truskuldig-humoristiske og dødelege spelereglar til akade-

mikarars distansert-leikande forhold til fenomenet. Boka er assosiativ og mangfaldig, stort sett utan at det går ut over den samlande forteljinga.

Hovudpersonen i boka er likevel ikkje Don Corleone, men «Don Zizek», gudfaren i eit internasjonalt populærfilosofisk nettverk som Follevåg her er laupargut for. Slavoj Zizek har nok stimulert Follevågs innsikter i kryssreferansane mellom mafiaestetikk i film og røyndom, men også villfaringa ved ikkje å skilje desse frå kvarandre. Og han har stimulert til ein insisterande og reduserande samfunnsanalyse, som når Gandhi og Cosa Nostra vert jamstilte som effektive utøvarar av «den største forma for vald»: symbolsk vald. Samfunns«analysen» vert på konvensjonelt litteraturteoretisk vis para med psykoanalyse. Produktet er nye villfaringar som samanlikninga av «fiendebiletet vårt» av Mafiaen og Jøden, og at mafiakritikaren Robert Saviano «kanaliserer sinnet sitt» mot mafiaen heller enn mot «Italia generelt og den kapitalistiske logikken». Og premissen vert konklusjon: «I byrjinga var det våre forbodne lyster, og så fann vi opp mafiaen for å dekkje over og verne oss mot dei.»

Analysen overser slik langt på veg skiljet mellom fiksjon og røyndom, og mellom estetiske, normative og samfunnsanalytiske spørsmål. Spissformulert: Alt er estetikk. Derfor vil nok mange av dei som forstår og er opptekne av det temaet Follevåg gjev seg i kast med, oppleve at han ikkje tek på alvor uroa deira over om mafiafilm verkar moralsk nedbrytande. Sjølv forstår eg nok framleis ikkje dette paradokset som er tema for boka. Men eg skjønar meir av det paradokset boka representerer: ei forteljing om eit omnipotent prosjekt som endar opp i eit moralsk ingenting, men som undervegs formidlar brottstykke av innsikt, draumar, villfaringar og meiningsløyse. Det liknar ein mafiafilm.

AV ODDGEIR OSLAND

Forvirrende om Romarriket

STEINAR BJARTVEIT, KJETIL EIKESET, TROND KJÆRSTAD
Roma Victrix
Fagbokforlaget, 2012
298 sider
Rettl. pris: kr 698

Boka tek for seg måten leiarskap vart utøvd på i Romarriket, og ynskjer å kopla dette til moderne lei-

ingsforskning og psykologi. Forfattarane er alle tre tilknytte BI, og driv seminarverksemd gjennom firmaet B&E.

Dei meiner at ei god historie er eit maktmiddel, og at leiarene i gamle dagar kanskje var flinkare til å engasjera gjennom forteljing. *Roma Victrix* tyder «det signande Roma», og boka skildrar leiarskapet til sterke menn i Romarriket frå 80-talet til 30-talet før Kristus. Dette er ein spennande periode, då Sulla, Cicero, Julius Cæsar, Pompeius, Octavian og mange andre kjempa om makta. Desse skikkelsane hadde ulike verdissyn, handlemåtar og strategiar som boka forsøker å skildra.

Her er det meininga at boka skal gjø lerdøm og innsikt for dagens lei-arar. Dersom dei lærer seg å fortelja gode historier, kan dei engasjera staben til felles innsats, og slik også bygga verdier internt i verksemda.

Leiingsteorien er det svakaste trekket ved boka. Me får høyra engasjerande historier frå Romarriket, men får ikkje forklart korleis ein reint praktisk skal kunna fortelja liknande historier i det 21. hundreåret. Sidan romartida har det dessutan vore både modernisering, digitalisering og globalisering utan at forfattarane legg vekt på slikt.

Boka utforskar mange forteljeteknikkar på ein original måte. Kvart kapittel tek for seg ein person og er skriven i ein passande sjanger. Cicero sitt oppgjer med Catilina vert skriven som dreieboka til ein TV-dokumentar, drapet på Cæsar som ei krimhistorie, og livet til Pompeius vert skildra som ein tragedie (han tapte kampen med Cæsar og vart drepen på flukt). Liva til desse mennene var så dramatisk at historia nesten fortel seg sjølv, og det er tidvis ein fryd å lesa.

Men alt i alt er *Roma Victrix* for

rotete både i utsjånad og struktur. I form er dette ei såkalla coffee table-bok som må lesast på ei bordplate, og ho har store firefarga sider med illustrasjonar i tillegg til den løpande teksten. Lesaren vert stadig lokka til å kvila blikket på dei fantastiske maleria, statuane og bygningsruinane som er smakfullt reproduserte. Sjølv om det er vakkert, så bryt dette opp flyten i boka, og hovudteksten vert nesten borte i alt mylderet.

Både forfattar og forlag skulle tatt nokre klarare val. For det fyrste skulle det enten vore ei praktbok med meir forklaring og analyse av alle dei vakre illustrasjonane, eller ei meir fagleg bok med forsiktig bruk av illustrasjonar. For det andre skulle boka hatt eitt tema, i staden for tre som no. Den handlar om både leiingsstrategi, antikk historie og forteljeteknikk. Denne haglbørse-strategien gjer at ingen av temaa kjem ordentleg i fokus.

Roma Victrix kostar 698 kr, og det er ganske dyrt. Men eg tippar at boka kjem til å selja godt i marknaden for julebøker. Ei fargerik bok om Romarriket er den perfekte gåva til staben og gode kundar. Uansett kva grunn dei hadde, så gjorde forfattarane ein fagleg feil ved å presentere eit så interessant tema i ei så forvirrande form.

AV LARS NYRE

En dypt savnet bok

CHARLOTTE KOREN

Kvinnenes rolle i norsk økonomi
Universitetsforlaget, 2012
232 sider
Veil. pris: kr 349

– Og så forhandlet jeg meg fram til 1,5 års ansienitet for foreldrepermisjonen, sier hun. Det blir stille et lite sekund, før stemmene braker sammen over bordet. *Hvordan kunne du kreve..? Er det vanlig..? Det er vel ingen som..? Hva sa sjefen..? Hvor står det at du kan..?*

Hvordan kom vi hit? Hvorfor blir tradisjonelt kvinnearbeid i husholdningene definert annerledes enn lønnstageres arbeid? Det er det forsket og skrevet svært lite om. Inntil nå.

Sosialøkonom Charlotte Koren har i løpet av sine førti år som forsker ved Statistisk sentralbyrå og Nova nitid samlet statistikk og kunnskap knyttet til kvinner, arbeid og økonomi. Nå er kunnskapen samlet mellom to (rosa) permer. «Jeg har vært opptatt av å gjøre kvinners arbeid synlig og å utvide

bruken av økonomiske teorier også til å omfatte dem», skriver Koren i forordet. Det gjør hun med overbevisning.

Bokas ti kapitler synliggjør et spekter av ytterst interessante observasjoner. Blant annet gjennomgår hun økonomiske konsekvenser av at 600 000 kvinner er gått ut i arbeidslivet siden 1972. Hun viser hvordan markedet har overtatt mye av den tradisjonelle husmorens arbeid. Hun problematiserer velkjente begreper som *husholdningen*, og demonstrerer hvordan den kan forstås som en *bedrift* som *produserer varer og tjenester*, på lik linje med andre bedrifter.

Med kvinneperspektivet present redegjør hun for en rekke teorier for det ubetalte husholdsarbeidet og den økonomiske verdien av det. Dette plasserer hun videre i en samfunnsøkonomisk kontekst, før hun tar fatt på kvinners *inntekter*. De har satt spor i husholdningene, men også i samfunnets skatteinntekter og skattebetaling.

Det befriende konkrete i problemstillingene opprettholdes i det videre når hun redegjør for historie og regelverk knyttet til trygdeordninger, forsikring, arv, (minste)pensjon, sykepenger, barnebidrag, konstantstøtte og velferdsstaten. Dette er ord og begreper de fleste av oss har et forhold til, men de færreste har nok fått en så systematisk og

grundig gjennomgang av dem, i et kvinneperspektiv, som det Koren tilbyr. Også dette er noe som har vært svært høyt savnet. Slik tetter hun kunnskapshull.

Selv er jeg født tidlig i det tiåret kvinnene forlot sine hjem til fordel for yrkeslivet der ute. Selv om karriere var en selvfølge for meg, merker jeg hvordan Korens perspektiver finner en dyp resonans i meg, både som yrkesaktiv, som mor og som kvinne. Det er dypt imponerende av Koren, med så mye dokumentasjon på grunnleggende, strukturell urettferdighet, å opprettholde og dyrke den konsekvent saklige, resonerende, dokumenterende og balanserte språkføringen. Den er dessuten god, med fin driv. Fagbegreper er nedtonet, og stoffet er svært godt tilgjengeliggjort. Men fremst av alt er dette en bok med en overflod av relevante ressurser i form av dokumentasjon, statistikk og problematiserende resonansemener som bør komme forskere i historie og økonomi til gode i stort monn i fremtiden. Så de får med hele historien.

AV RAGNHILD FJELLRO

Nye bøker av forskere

MARGIT LØYLAND

Hollendartida i Norge 1550–1750
Spartacus, 2012
224 sider
Rettl. pris: kr 339

Kvifor er språket vårt fullt av nederlandske ord og uttrykk? Kvifor har så mange innbyggjarar i Noreg nederlandske etternamn? Løyland har sett på kontakten mellom Noreg og dei nederlandske småstatane i perioden 1550–1750. Norske kvinner og menn søkte seg til dei nederlandske småstatane for å finne arbeid, og hollendarane søkte også til Noreg. Løyland er historikar og fyrstearkivar i Riksarkivet.

EINAR LIE

Norsk økonomisk politikk etter 1905
Universitetsforlaget, 2012
216 sider
Veil. pris: kr 299

Ideen om at hovedtrekkene i den økonomiske utviklingen kunne og burde styres, vokste frem på 1900-tallet. Mange av de sterkeste politiske brytningene i dette hundreåret dreide seg om den økonomiske politikken. Bør statsmakten søke å styre markedsøkonomien? Boken følger utviklingen av norsk økonomisk politikk gjennom mer enn hundre år. Lie er professor i økonomisk historie ved Universitetet i Oslo.

LINN-HEIDI LUNDE

Alder ingen hindring. Vekst og utvikling hele livet
Gyldendal Akademisk, 2012
200 sider
Veil. pris: kr 299

Norske kvinner og menn har høy forventet levealder. Det er et privilegium å bli eldre i et land med våre helse- og velferdsgoder. Likevel frykter vi alderdommen og betrakter aldring og det å bli eldre som en livsfase preget av forfall. Boka handler om at en kan påvirke sin egen aldring. Lunde er førsteamanuensis ved Universitetet i Bergen og psykologspesialist ved Haukeland universitetssykehus.

TROND KLUNGSETH LØDØEN OG GRO MANDT

Vingen. Et naturens kolossalmuseum for helleristninger
Akademika forlag, 2012
460 sider
Veil. pris: kr 550

Boka handler om Sør-Norges største helleristningsområde – Vingen i Bremnanger. Feltet ble første gang offentliggjort i 1912 og har siden vært gjenstand for vedvarende dokumentasjonsopp-gaver, men omfanget er i liten grad blitt publisert før. Lødøen er forsker ved Universitetsmuseet i Bergen, mens Mandt er professor emerita ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved UiB.

Å bli ledet på ville veier

DOKTORGRAD: Veien mot en doktorgrad har en begynnelse, et langt midtparti og i beste fall en avslutningsetappe. Ikke ulikt Bibelens fem Mosebøker.

Først kommer Genesis – skapelsen. Stipendiaten som ennå ikke er en stipendiat, lever lykkelig i paradiset. Hun har sin Gud og sin Adam, og hun trenger ikke mer. Men så kommer slangen, stipendiatutlysningen, veilederen. Hun fristes, og hun klarer ikke å motstå fristelsen. Hun kaster seg forsiktig, eller kanskje glupsk, over kunnskapens frukt. Hun tar en stor bit, men hvis hun trodde hun skulle ha Gud på sin side, tok hun

skammelig feil. Prosjektet er blitt til, hun står der naken, iført intet annet enn skamrødmen. Hun er på desperat jakt etter fikenbladet som kan skjule hennes nyerver-

svik og straff, om hovmod som står for fall, og om år med slavearbeid. Lange arbeidsøkter med dårlig betaling. Ingen befinner seg frivillig i doktorgradseksilet over altfor lang

skolemøter, musearm, idétørke, undervisningsøkter, eller den totale, formørkede skrivesperren.

Uansett – førsteutkastene dør, og ferden mot doktorpaktens ark og landet på den andre siden kan begynne.

Exodus – utgangen – er ingen lett vei. Før stipendiaten kan nå det forfjettede land, må hun begi seg ut på ferden gjennom ørkenen. Hun trasker etter en veileder hun aldri er sikker på at vet veien. Kanskje leder han på ville veier? Det er kun troen som driver henne. Veien går i kroker og buer, men når doktorgradskurs, kollegakaffe og familiebursdager kaller stipendiaten til-

«Du skal ikke ta livet av andre doktorander.»

vede viten om egen uvitenhet, og hun kastes ut i et mangeårig eksil.

Fra eksilet følger mange og lange beretninger om dem som har gått foran, om fasinasjon, om

tid. Det er for langt hjemmefra, og den ene plagen avløser den andre. Enten det nå er veileders harde kritikk, skravlende kollegaer, forkjølelse, virus på datamaskinen, høy-

Støtte til forskning og utdanning med tilknytning til norsk luftfart

Ludv. G. Braathens fond for fremme av norsk luftfart utlyser midler til forskning og utdanning som har tilknytning til eller er av betydning for norsk luftfart. Søknadsfristen er 1. februar 2013. Se www.braathenfondet.no/wp/ for nærmere informasjon.

Ved **BI Trondheim** er det ledig en fast stilling som

Førsteamanuensis/høyskolelektor i bedriftsøkonomiske fag

For full utlysningstekst se ledige stillinger på www.bi.no

BI

Relevante sprell

bake til start, er det miraklenes tid begynner. Sivsjoen åpner og lukker seg. Studieledere og svigerforeldre står tilbake og roper, men stipendiaten er blitt umulig å nå. Ørkenvandringen fortsetter, og uventede funn dukker plutselig opp fra den golve ørkensanden. Perioder med lite fruktbare skriblerier avløses av lange, daglige skriveraptuser. Selv fra stein kan mening tre fram.

Veileder har fått sin åpenbaring og holder på noen hellige prinsipper. Du skal dyrke en sammenhengende og troverdig avhandling. Du skal være tro mot dine kilder, men ikke tilbe dem som om de representerer den eneste sannhet. Du skal ikke lokkes til å forfalske kildene, og du skal heller ikke misbruke dem. Du skal ikke ta livet av andre doktorander. Du skal ikke snakke stygt om deres arbeid, selv om du vet at det er mye bedre enn ditt eget. Og sist, men slett ikke minst – doktorpakten skal spikres, helst ved hjelp av noen intrikate modeller. Innledning og avslutning holder pakten samlet, og Akademika forlag sørger for den bærende innbinding med seglet til den hellige institusjon. Tiden er kommet, veileder forlates i ørkenen, det forjettede land er nådd, det er her!

TRINE ANKER,
førsteamanuensis ved
Avd. for lærerutdanning,
Høgskolen i Østfold

Å være forskerrekrutt i en del fag gir i dag ikke nødvendigvis de mest lysende håpene for fremtiden i academia. Så hva skal så en doktorand, en postdoktor godt på vei til professorkompetanse eller en forsker på midlertidig kontrakt gjøre? Mitt forslag er: relevante sprell.

Relevante sprell gjør faget morsommere og mer spennende for en selv, og om man søker arbeid utenfor academia, kan disse erfaringene være avgjørende for om man får jobb. Naturligvis skal man publisere de lovte fagfelleverderte artikler, oppfylle sin undervisningsplikt og lignende. Men som forskerrekrutter har vi finansiering til ikke bare å bli masseproduserende fagfelleartikkelforskere, men også til å gjøre relevante, kule sprell med faget og forskningen.

Relevante sprell er de morsomme tingene vi alltid har drømt om å gjøre med forskningen, men som vi enten ikke har hatt tid, råd eller mulighet til. Eller kanskje ikke helt våget. Sprell som lykkes og sprell som mislykkes, er like bra, det er forsøket som teller. Erfaringene kan overføres til academia gjennom oppdaging av nye faglige utfordringer, og til andre deler av samfunnet ved de praktiske ferdighetene man har lært om formidling og praktisk gjennomføring.

Hva sprellene går ut på, kan variere; kanskje det er å skrive en krimroman rundt et faglig mysterium eller lage en kunstutstilling av alt det flotte i mikroskopet. For min egen del går sprellene ut på å teste historiske ting i praksis, særlig mat. Tanken min er at for å forstå kulturene jeg jobber med, må jeg erfare dem. I mangel på tidsmaskin må jeg foreløpig klare meg med å få innblikk i maten gjennom et utvalg av ca 200 år gamle kokebøker.

Det er usikkert om forsøkene med historiske

matoppskrifter har resultert i særlig forbedringer på kjøkkenet, men jeg har fått et nytt syn på forskningsfeltet mitt, økonomisk og global utvikling. Muligheten til å oppleve det folk i fortiden spiste, har gitt meg en smakebit av hva utvikling i praksis betyr. Eller smaker. Selv om oppskriftene er fra eliten, er den for en moderne gane faktisk ofte ganske kjedelig, tidvis også vond. Aller mest smaker den jul, for de brukte mye kanel og muskat. Sammenlignet med i dag fremstår historisk mat

som litt ensformig. Det i seg selv er interessant, for det forteller hvor mye samfunnet har forandret seg.

Jeg setter også utrolig pris på kjøkkenmaskinen når det i kokeboken står «pisk eggehvitene stive i om lag en time». Jeg har prøvd å gjøre det manuelt, men innser det nok er en teknikk jeg ikke kan. Jeg gav opp før det var gått en time da vannblemmer dukket opp. Å finne riktig temperatur for sukkertøy uten termometer resulterte forøvrig i mye brent sukker (og fingertupper), men luktet godt. Ved å «jukse» med moderne hjelpemidler blir det veldig tydelig hvor arbeidskrevende

daglige gjøremål som matlaging har vært. Å lage drikkesjokolade som Carl von Linné, der jeg startet med kakaobønnene, er det mest tidkrevende; det tok til sammen seks uker, men smakte himmelsk!

For «folk flest» i samfunnet er kanskje sprellene det mest spennende. De fagfelleverderte tidsskriftartiklene er lite tilgjengelig for publikum. Sprell kan derimot inkludere, interagere eller underholde publikum som

ikke er faglige eksperter, og forhåpentligvis også lære, vise og forklare den spissede og spesialiserte forskningen vi gjør til daglig.

Men kanskje viktigst av alt: relevante sprell er skikkelig, ordentlig gøy. Og tidvis også matnyttig på flere måter.

RAGNHILD HUTCHISON
postdoktor i historie, NTNU

«For min egen del går sprellene ut på å teste historiske ting i praksis, særlig mat.»

Gjesteskribentene skriver sant og subjektivt om academia. De faste gjestene er Bjørn Sverre Hol Haugen, Norunn Askeland, Gunnar Sivertsen og Ragnhild Hutchison.

FORSVARET

Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste (FSES) forestår utdanning innen etterretningsfaget. Skolen holder til i tidsriktige lokaler i Lutvann leir i Groruddalen og er underlagt sjefen for etterretnings-tjenesten. Forsvaret har søkt NOKUT om akkreditering for å tilby Bachelorutdanning innen etterretning ved FSES, og i den anledning skal den akademiske delen av skolestaben styrkes.

Dekan kode 1474/

Seksjonssjef senter for etterretningsstudier

Med forbehold om godkjenning er det ved Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste ledig fast stilling som dekan. Stillingen er også leder for skolens forskningsressurser, som er organisert i senter for etterretningsstudier (SES).

Arbeidsoppgavene består bl.a. av;

- Rådgiver overfor sjef FSES ift all akademisk og akkreditert utdanning ved skolen
- Initiere, utvikle og oppdatere grunnlagsdokumenter knyttet til skolens akkrediterte studieaktivitet
- Lede arbeidet i studieplangruppen
- Lede, organisere og videreutvikle senter for etterretningsstudier
- Lede og koordinere senterets forskningsbaserte bidrag i skolens undervisning

Ansvar;

Stillingen er tillagt ansvar for faglig kvalitetssikring og pedagogisk gjennomføring av skolens akkrediterte utdanning, samt ansvar for forskning og utvikling.

Krav til kvalifikasjoner;

Må ha PhD, eller kompetanse på tilsvarende nivå, innen fagfelt med relevans for etterretning.

Må ha undervisningserfaring fra høyere utdanning, erfaring fra forsknings- og utviklingsarbeid, samt ledererfaring.

Det er ønskelig med internasjonal arbeidserfaring og erfaring fra Forsvaret innen etterretningsarbeid.

Krav til personlige egenskaper;

Personlig egnethet for stillingen vil bli vektlagt

Særskilte krav;

Søkerne må tilfredsstille kravene til høyeste sikkerhetsklarering og inneha norsk som eneste statsborgerskap.

Stillingen lønnes i ltr. 70 – 80 (pt 595.200 – 756.400)

Nærmere opplysning om stillingen kan fås ved henvendelse til tlf 23 09 29 00.

Søknadsfrist: 04.01.13

Søknad merkes: 02/2012

Søknad med vedlegg: CV, kopier av vitnemål, attester og eventuelle vitenskaplige arbeider og publikasjoner som ønskes vurdert, i alt 3 – tre – eksemplarer, merkes 02/2012 og sendes **Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo** innen søknadsfristen går ut. Søknader uten vedlagt dokumentasjon vil ikke bli vurdert.

Søknadspapirer blir kun returnert dersom en ber om det. Det trekkes 2 % lovbestemt innskudd til Statens pensjonskasse.

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Som IA-virksomhet legger Forsvaret vekt på å legge til rette arbeidsforholdet for personer med redusert funksjonsevne.

The University of Gothenburg has approximately 38,000 students and 5,900 employees. It is one of the major universities in northern Europe. We are also one of the most popular universities in Sweden – the University of Gothenburg has the highest number of applicants to many programmes and courses.

Social work is a degree subject studied at the undergraduate, graduate and postgraduate levels. Social work includes studies of the lives and experiences of socially vulnerable people. A central theme is the study of the sources and consequences of social problems which are investigated at the micro, meso and macro levels. Particularly relevant for social work is the analysis of various interventions designed to prevent or remedy social problems.

Two Senior Lecturers in Social Work

placed at the Department of Social Work

Registration number: PER 2012/262

Closing date for application: 14 January 2013

For more information please see the website of the University of Gothenburg: www.gu.se/english/about_the_university/announcements-in-the-job-application-portal

GÖTEBORGS UNIVERSITET

www.gu.se

Se også
stillingsannonsene på nett:

www.forskerforum.no

Universitetet i Oslo er Norges største forsknings- og undervisningsinstitusjon med 28 000 studenter og 7000 ansatte. Faglig bredde og internasjonalt anerkjente forskningsmiljøer gjør UiO til en viktig samfunnsaktør.

UiO : Universitetet i Oslo

Ledig faste stillinger

Universitetsbiblioteket i Oslo

Ref. nr.: 2012/13235 og 2012/13236

Vi søker etter filologer og realister til forskerstøtte og undervisningstilling.

Søknadsfrist: 14. desember 2012

Velkommen som søker!

For fullstendig utlysningstekst, se www.uio.no/om/jobb/ledige-stillinger/

UNIVERSITETET I BERGEN (UiB) er eit internasjonalt anerkjent forskningsuniversitet med over 14 000 studenter og vel 3500 tilsette ved seks fakultet. Vi held til midt i hjartet av Bergen og har røter tilbake til grunnlegginga av Bergens Museum i 1825. Det viktigaste bidraget vårt til samfunnet er framifrå grunnforskning og utdanning med ei stor fagleg breidd.

UNIVERSITETET I BERGEN

Instituttleiar

Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap

Instituttleiarstillingar er åremålsstillingar, og tilsetjingsperioden er fire år med høve til å søkje om forlenging i inntil to nye periodar.

Til stillinga søker fakultetet ein velkvalifisert forskar, normalt med professorkompetanse og leiarerfaring innanfor instituttet sitt fagområde eller nærskyldte fagfelt.

Tilsetjing frå 01.08.2013.

Søknadsfrist: 16.12.2012

Fullstendig utlysningstekst på:

www.uib.no/stilling

Jobbnorge.no

Utfordrer. Utforsker.

Universitetet i Stavanger (UiS) har ca. 9200 studenter, 1100 ansatte og et mangfold av undervisnings-, forsknings- og formidlingsaktiviteter. Den faglige virksomheten er organisert i tre fakulteter og ved Arkeologisk museum. Mange av de eksternt finansierte forskningsaktivitetene foregår i samarbeid med vårt forskningsinstitutt International Research Institute of Stavanger AS (IRIS). Universitetet ligger i landets mest attraktive region med 300 000 innbyggere. Regionen har gode botilbud, et dynamisk arbeidsmarked og spennende kultur- og fritidsaktiviteter.

Bli med på å utfordre og utforske!

Førsteamanuensis/førstelektor/universitetslektor i idrett/kroppsøving

Det humanetiske fakultet, Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Førsteamanuensis/førstelektor/universitetslektor i matematikdidaktikk/matematikk

Det humanetiske fakultet, Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Førsteamanuensis/førstelektor/universitetslektor i spesialpedagogikk (4 stillinger)

Det humanetiske fakultet, Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

Doktorgradsstipendiat i pedagogikk/spesialpedagogikk

Det humanetiske fakultet, Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Doktorgradsstipendiat i utdanningsvitenskap, idrett

Det humanetiske fakultet, Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Utforsk jobbmulighetene på www.uis.no

Universitetet
i Stavanger

frantz.no

FORSVARET

Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste (FSES) forestår utdanning innen etterretningsfaget. Skolen holder til i tidsriktige lokaler i Lutvann leir i Groruddalen og er underlagt sjefen for etterretningstjenesten. Forsvaret har søkt NOKUT om akkreditering for å tilby Bachelorutdanning innen etterretning ved FSES, og i den anledning skal den akademiske delen av skolestaben styrkes.

Seniorrådgiver kode 1364 – Kvalitetssikringsrådgiver

Med forbehold om godkjenning er det ved Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste ledig fast stilling som Seniorrådgiver kode 1364 – Kvalitetssikringsrådgiver.

Arbeidsoppgavene består bl.a av;

- Koordinere og videreutvikle kvalitetssikringsarbeidet ved FSES
- Lede arbeidet med utarbeidelse av kvalitets- og utdanningsrapporter.
- Støtte arbeidet knyttet til drift av skolens rådsstruktur, utarbeidelse av studierelaterte dokumenter samt videreutvikling av studieadministrative bestemmelser og rutiner.
- Koordinere og saksbehandle søknader om eksterne forskningsprosjekter samt administrasjon av disse.
- Forestå studieveiledning for Forsvarets etterretningspersonell

Krav til kvalifikasjoner;

Må ha utdanning fra universitet/høgskole på minimum masternivå innen relevant fagfelt

Det er ønskelig med erfaring fra administrativ studieaglig drift fra høgskole/universitet, samt kjennskap til etterretningsens rolle i beslutningsprosesser. Det er også ønskelig med internasjonal arbeidserfaring.

Krav til personlige egenskaper;

Personlig egnethet for stillingen vil bli vektlagt

Særskilte krav;

Søkerne må tilfredsstille kravene til høyeste sikkerhetsklarering, samt inneha norsk som eneste statsborgerskap.

Stillingen lønnes i ltr. 60 – 75 (pt 493.900 – 655.400)

Nærmere opplysning om stillingen kan fås ved henvendelse til tlf 23 09 29 00.

Søknadsfrist: 04.01.13

Søknad merkes: 03/2012

Søknad med vedlegg merkes 03/2012 og sendes **Forsvarets skole i etterretnings- og sikkerhetstjeneste, Oslo mil/Akershus, 0015 Oslo** innen søknadsfristen går ut. Søknader uten vedlagt dokumentasjon vil ikke bli vurdert.

Søknadspapirer vil kun bli returnert dersom en ber om det. **Det trekkes 2 % lovbestemt innskudd til Statens pensjonskasse.**

Den statlige arbeidsstyrken skal i størst mulig grad gjenspeile mangfoldet i befolkningen. Det er derfor et personalpolitisk mål å oppnå en balansert alders- og kjønns sammensetning og rekruttere personer med innvandrerbakgrunn. Som IA-virksomhet legger Forsvaret vekt på å legge til rette arbeidsforholdet for personer med redusert funksjonsevne.

Telemarksforskning er et frittstående FoU-institutt som har som mål å være blant de ledende i Norge innen sine satsingsområder. Vi er et forskningsmiljø med 27 forskere som arbeider med dagsaktuelle samfunnsfaglige problemstillinger på oppdragsbasis for offentlige og private oppdragsgivere. Vi legger vekt på å være troverdige, nyskapende, tverrfaglige – og å ha det gøy på jobb! Instituttet holder til i moderne lokaler i Bø, som er et dynamisk regionsenter i vakre Telemark, og der alle tilbud kan nås på 5 minutter. En sterk stilling innen oppdragsforskning og en strategisk plan om å øke staben med 5 forskerårsverk gjør at vi er på jakt etter operative og dyktige fagpersoner. For interesserte, vil instituttet kunne legge til rett for doktorgradsutdanning.

På vår hjemmeside www.telemarksforskning.no finner du mer om følgende utlyste forskerstillinger:

SAMFUNNSØKONOM

KVANTITATIVT ORIENTERT KOMMUNE- OG VELFERDSFORSKER

2 FORSKERE INNEN REGIONAL UTVIKLING/STEDSUTVIKLING

Søknad med cv, attester og referanser sendes til sanda@tmforsk.no innen 10.12.2012.

Dronning Mauds Minne, Høgskole for førskolelærerutdanning (DMMH) i Trondheim er en akkreditert privat høgskole organisert som en selvstendig stiftelse med tilknytning til Den norske kirke. Høgskolen er underlagt Lov om universitet og høgskoler. DMMH skal gjennom praksisnær og forskningsbasert undervisning gi bachelorutdanning, videreutdanning og mastergradsutdanning i samsvar med de krav samfunnet setter til kvalifisert arbeid i barnehagesektoren. FEI-FOU-enheten administrerer høgskolens FoU-virksomhet og er høgskolens oppdragsavdeling.

Ledig stilling

• Professor i ledelse med tiltredelse fra 1. august 2013

DMMH er i ferd med å etablere en master i barnehageledelse og søker professor i organisasjons- og ledelsesfag i 100 % stilling.

Spørsmål om stillingen kan rettes til:
Rektor Elin Alvestrand (ea@dmmh.no)
tlf + 47 73805288 mobil +47 90681362
Prorektor Ivar Selmer-Olsen (iso@dmmh.no)
tlf +47 73805289 mobil +47 90921743

Søknad sendes elektronisk via www.jobbnorge.no. Her finnes også full utlysningstekst. Utlysningstekst (betenkning) og opplysninger om DMMH finnes på www.dmmh.no.

Søknadsfrist 20. desember 2012.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLEN FOR FØRSKOLELÆRERUTDANNING

www.dmmh.no

I

STATSBUDSJETTET 2013: MINDRE REALVEKST, MYE TIL UTLANDET OG FÅ SATSINGER

NIFUs årlige rapport om hva høstens budsjettproposisjon innebærer for forskning og høyere utdanning foreligger. Den viser at utgiftene til forskning og utvikling (FoU) får en mindre realvekst i 2013.

Veksten kommer for en del på kapitler der anslagene er usikre, og det er særlig stor vekst i bevilgninger som går til utlandet, og der økningen neppe vil innebære volumøkning av betydning i norsk forskningsaktivitet. FoU-utgiftenes andel av så vel brutto nasjonalprodukt som samlet statsbudsjett er på samme nivå som i 2011 og 2012, skriver NIFU.

II

HØY SYSSLESETTING BLANT PERSONER MED DOKTORGRAD

NIFU-rapporten «Med doktorgrad i arbeidslivet» kartlegger yrkeskarrieren til personer som har avlagt doktorgraden ved norske universiteter og høyskoler. Tre av fire sysselsatte doktorer i 2009 var knyttet til FoU-utførende institusjoner og foretak.

Blant de yrkesaktive doktorene i 2009 hadde 40 prosent arbeid ved undervisningsinstitusjoner (i all hovedsak universiteter og høyskoler), 18 prosent i forskningsinstitutter eller FoU-bedrifter, 16 prosent i helse- og sosialtjenester, 8 prosent i industri eller olje- og gassvirksomhet, 11 prosent i privat tjenesteyting og 7 prosent i offentlig administrasjon m.m.

III

SOLIDARITET MED EUROPA

LO, Unio og YS gir sin fulle støtte til europeisk fagbevegelse, som onsdag 14. november demonstrerte i en rekke europeiske byer. Det ble demonstrert for et politisk skifte, for jobbskaping og for et sosialt Europa. Fagbevegelsen ber europeiske myndigheter om å stoppe de destruktive budsjettkuttene og å bekjempe sosial dumping.

Norsk fagbevegelse mener EU og europeiske regjeringer må investere seg ut av krisa og skape ny vekst i økonomien. Utdanning og omskolering må gi arbeidsledige en ny mulighet til jobb og sosial sikkerhet. Investering i forskning og utvikling er nøkkelen til økt global konkurransekraft og fremtidsrettede, grønne arbeidsplasser.

KURS OG SEMINARER

Forskerforbundet arrangerer følgende kurs og seminarer for tillitsvalgte i januar og februar 2013:

- 28.–29.01.13: Sektorseminar for tillitsvalgte ved høyskolene
 - 06.–08.02.13: Grunnopplæring trinn I for nye tillitsvalgte (alle sektorer)
 - 12.–13.02.13: Hjernekraftverk – workshop for tillitsvalgte
 - 27.02.13: Sektorseminar for tillitsvalgte ved forskningsinstituttene
- Med forbehold om endringer. Program og påmeldingsinformasjon blir lagt ut på www.forskerforbundet.no/kurs.

KONTINGENTSATSER 2013

Kontingenten til Forskerforbundet blir økt med et øremerket beløp til gjenoppbygging av streikefondet etter streiken i stat og kommune i 2012. Dette er satsene for 2013:

- Ordinær kontingent: 399,- per mnd., herav 34,- til streikefondet.
 - Redusert kontingent: 217,- per mnd., herav 17,- til streikefondet.
 - Stipendiat: 217,- per mnd., herav 17,- til streikefondet.
 - Obligatorisk livs-, uføre-, ulykkes- og kritisk sykdomsforsikring med reservasjonsrett: 134,- per mnd.
- Fullstendig oversikt over kontingentsatsene finner du på www.forskerforbundet.no.

IV

13 NYE SENTRE FOR FREMRAGENDE FORSKNING

Forskningsrådet har utpekt 13 forskningsmiljøer som får status som Senter for fremragende forskning (SFF) fra 2013. Sentrene vil få mer enn to milliarder kroner over ti år for å skape forskning i verdensklasse.

– Forskere som skal hevde seg i verdenstoppen trenger fleksibel, langsiktig finansiering som gir rom for å satse dristig, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen, som er glad for at SFF-ordningen videreføres og gratulerer de tretten nye sentrene. Det blir fire sentre i Oslo, tre i Bergen, fire i Trondheim, ett i Ås og ett i Tromsø.

V

100 000 TIMER FRITIDS-FORSKNING REGISTRERT

Forskerforbundets kampanje «Fritidsforskning» har i høst fått tilslutning fra mer enn 1 000 forskere, som til sammen har donert over 100 000 gratistimer. Kampanjen har til formål å vise politikerne på Stortinget at norske forskere må ta i bruk store deler av fritiden for å oppfylle forskningspliktene sine.

For å dokumentere at disse gratistimene tilsvarer et høyt antall årsverk har vi bedt Forskerforbundets vitenskapelig ansatte medlemmer ved statlige universiteter og høyskoler om å føre opp sine overtidstimer/ekstratimer på vår kampanjeside fritidsforskning.no hver fredag. Kampanjen avsluttes før jul.

VI

EUROPAS FORSKERE MOT BUDSJETTKUTT

150 000 forskere over hele Europa har undertegnet et opprop mot kutt i Europakommisjonens forslag til forskningsbudsjett. I et åpent brev til EUs regjeringssjefer har 42 tidligere nobelprisvinnere og 5 winnere av Fieldsmedaljen erklært sin bekymring for at de kommende forhandlingene om EUs langtidsbudsjett vil føre til kutt i forsknings- og innovasjonsbudsjettet. Les mer her: www.no-cuts-on-research.eu.

VII

HØYSKOLENE I BUSKERUD OG VESTFOLD SLÅS SAMMEN

Etter ønske fra høyskolene, har Kongen i statsråd bestemt at Høgskolen i Buskerud og Høgskolen i Vestfold slås sammen til en høyskole fra 1. januar 2014, med navnet Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Den nye høyskolen vil ha om lag 7600 studenter og over 700 ansatte. Kunnskapsdepartementet har oppnevnt et fellesstyre som skal lede arbeidet med å integrere de to institusjonene frem til 1. januar 2014.

VIII

LES INNLEGGENE FRA FORSKNINGSPOLITISK SEMINAR

Tirsdag 6. november innledet kunnskapsminister Kristin Halvorsen på Forskerforbundets forskningspolitiske seminar. På talerstolen begrunnet hun behovet for en nasjonal langtidsplan for fors-

kning og høyere utdanning. Hun tok også opp spørsmål om utdanningskvalitet, deltakelse i internasjonale forskningsprogrammer og profilering og mangfold i sektoren.

Forskningspolitisk seminar ble arrangert tirsdag 6. november 2012 på Hotel Bristol i Oslo. Temaet for årets seminar var «Forskning for fremtiden – stortingsvalg 2013», og seminaret samlet over 200 deltakere fra utdannings- og forskningssektoren. Innleggene fra seminaret er lagt ut på www.forskerforbundet.no/seminar.

IX

VEDTAK FRA REPRESENTANTSKAPSMØTET 2012

Forskerforbundets Representantskap 16.–17. oktober 2012 vedtok blant annet arbeidsprogram og kontingentsatser for Forskerforbundet for perioden 2013–2015. Representantskapet vedtok også endringer i Forskerforbundets vedtekter, og valgte nytt Hovedstyre for perioden 2013–2015. Vedtakene og det nye arbeidsprogrammet finner du på våre nettsider www.forskerforbundet.no.

X

MØTER I 2013

Forskerforbundets nyvalgte Hovedstyre har fastsatt følgende møteplan for 2013: Det blir styremøter 30.–31. januar, 28. februar, 25. april, 13. juni, 12. september, 24. oktober og 12. desember. Det blir møte i Landsrådet 8.–9. april, mens Forskningspolitisk seminar i 2013 blir arrangert tirsdag 5. november.

XI

MEDLEMSRABATT HOS ADVOKAT

Forskerforbundet har samarbeidsavtaler med advokatfirmaene Foss Brynildsen DA i Oslo og Codex Advokat Tromsø AS om rabatt på advokattjenester for våre medlemmer. Avtalene gjelder saksområder som ikke dekkes av Forskerforbundets retningslinjer for juridisk bistand. Avtalene gir medlemmer av Forskerforbundet inntil 1/2 time fri konsultasjon, og ca. 30 % rabatt på ordinær timepris for ytterligere juridisk bistand. Les mer her: www.forskerforbundet.no/advokat.

XII

BEHOLD MEDLEMSKAPET VED UTENLANDSOPPHOLD

Medlemmer som reiser på forskningsopphold i Sverige, Danmark, Finland, USA, Canada, Irland eller Storbritannia får sine rettigheter ivarettatt av Forskerforbundets søsterorganisasjon i det aktuelle landet. Det sørger avtaler om gjensidig gjestemedlemskap for. På samme måte vil utenlandske gjesteforskere som er medlem av en søsterorganisasjon i et av disse landene få sine rettigheter ivarettatt av Forskerforbundet under et forskningsopphold i Norge.

XIII

NY JOBB? BRUK MIN SIDE

Husk å melde fra til Forskerforbundet sentralt dersom du har skiftet

arbeidssted, endret stillingsprosent eller gått av med pensjon. For å ha et oppdatert medlemsregister er vi avhengige av å få melding fra medlemmene om endringer i arbeidsforhold. Logg deg inn på Min side for å registrere endringer: www.forskerforbundet.no/minside.

XIV

FØLG FORSKERFORBUNDET PÅ FACEBOOK

Nå kan du få nyheter fra Forskerforbundet på Facebook. Bli tilhenger av Forskerforbundets Facebookside www.facebook.com/forskerforbundet – og tips gjerne andre som du tror kan ha interesse av å følge siden.

Lønnskamp

6. november arrangerte Forskerforbundet sitt årlige forskningspolitiske seminar med kunnskapsministeren og partiledere i spissen for drøyt 250 deltakere. Utfordrende innspill om en langtidsplan for forskning fra Kristin Halvorsen ble møtt med tilslutning så vel fra salen som fra et

bredt sammensatt panel av toppolitikere. Det var bred enighet om kunnskapens betydning for velferd og verdiskaping. Men da lønnsforholdene i UH-sektoren ble brakt inn i debatten etter innlegg fra salen, var det ikke mange av politikerne, enten de sitter i posisjon eller er i opposisjon, som der og da var villige til å akseptere at kunnskap har sin pris. Det var ikke lett å se at det forelå noen erkennelse av sammenhengen mellom kompetanse og lønn. Konklusjonen er klar: Kunnskap etterspørres – det som gjenstår er økonomisk uttelling for det viktige samfunnsbyggende arbeid Forskerforbundets medlemmer utfører.

Av Bjarne Hodne,
leder i
Forskerforbundet

Dette budskapet må nå fram til dem som har makt og myndighet til å gjøre noe med forholdene. Her ligger den største utfordringen forbundets nye leder og det nyvalgte styret står overfor når ansvaret for å realisere forbundets politikk overtas fra nyttår. Arbeidet har alt kommet godt i gang gjennom ikke minst det sittende styrets vedtatte offensive lønnspolitikk og den lanserte opinionsskappende kampanjen «Hjernekraft». Kampanjen skal skaffe oppslutning om satsingen på kunnskap blant dem som er avhengig av ny viten – befolkningen. Etter det forskningspolitiske seminaret er det tydelig at vel så viktig blir det å overbevise politikere og andre beslutningstakere om at kunnskap koster. Lønn til våre medlemmer som alle arbeider med kunnskap, må stå i forhold til den betydning deres arbeid har for samfunnet som helhet. Kvalifikasjoner og kompetanse må verdsettes lønnsmessig. I oppkjøringen til valgkampen ser vi en økende vilje fra langt flere politikere enn før til å ville satse på forskning og kunnskap. Partiprogrammene bærer bud om dette. Men satsing på kunnskap krever også satsing på dem som skaper, forvalter og formidler kunnskapen. Dette for oss helt avgjørende poeng er det ikke lett å finne spor av i de samme partiprogrammene.

Vi stiller som fagforening krav til andre. Det er vår rett. Men for å ha fremgang i det lønnspolitiske arbeidet må vi også stille krav til egen organisasjon og til egne medlemmer. Lønnsøkning kommer ikke av seg selv – i alle fall ikke den lønnsøkningen forbundet har som ambisjon. Om vi mener noe med våre krav, må vi være villige til å supplere det ordinære lønnsarbeidet med lønnskamp. Realiseringen av den lønnspolitiske strategien krever lojal oppslutning om styrevedtak og virkemiddelbruk i ulike organisasjonsledd og blant medlemmene. Forbundet har liten tradisjon for akkurat denne type offensiv linje. Den må aksepteres. Uten samkjørt enighet når vi ikke fram. Satsing på lønn har prioritet i arbeidsprogrammet 2013–2015. Det er i denne perioden resultatene må komme. Forutsetningene er lagt til rette!

Kampen om sjela

Nitti prosent av Forskerforbundets medlemmer er ikke professorer. Det er omtrent like mange medlemmer i rådgiver-/seniorrådgiverstillinger som i professorat. 1/3 av forbundets medlemmer tilhører andre tariffområder enn staten.

I høst har det pågått en diskusjon om hvem som kan lede Forskerforbundet. I nettutgaven av Uniforum 24. september uttaler mangeårig lokallagsleder ved Universitetet i Bergen, Bjarne Meidell, at forbundet bør ledes av en professor: «... det er viktig at lederen er på et likeverdig nivå for eksempel med forhandlingsmotparten i lønnsforhandlingene. Det skal man per definisjon være, og professortittelen sikrer det...» Liv

**DET ER TYPISK
NORSK Å TENKE
FREMOVER.**

MEN IKKE LENER ENN FIRE ÅR.

Med Hjernekraft skal fremtiden skapes
Hjernekraftverket er en kooperasjon fra Forskerforbundet, www.hjernekraftverket.no

**HJERNE
KRAFT
VERKET**

+

B. Augestad, leder av lokallaget ved NTNU, støtter Meidell i en uttalelse til Uniforum samme dag.

I hovedtarifforhandlingene i staten er forhandlingsmotparten Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ved statens personaldirektør. Arbeidstakersiden representeres av hovedsammenslutningene Unio stat, LO stat og så videre. Forskerforbundet er tilsluttet

Av Kristin Dæhli, medlem av Forskerforbundets hovedstyre

Unio, og forhandlingsleder for Unio stat er for tiden Arne Johannessen fra Politiets fellesforbund. Verken Forskerforbundet eller andre forhandler lønn direkte med sine fagdepartement. Forskerforbundets leder vil derfor aldri møte vårt fagdepartement i lønnsforhandlinger, ei heller en professor på andre siden av forhandlingsbordet. Når Forskerforbundets leder en gang blir valgt til forhandlingsleder for Unio stat, vil vedkommende måtte forhandle likeverdig for både professorer, lensmenn, sykepleiere, rådgivere og ingeniører.

Tilsatte i bibliotekfaglige, administrative og tekniske stillinger har vært medlemmer i Forskerforbundet siden tidens morgen. Vi har aldri vært et forbund kun for forskere, en stor del av medlemmene gjør faktisk alt annet enn å forske. Det vi har til felles, er at vi har høyere utdanning og har en jobb ved universitet, høyskole, forskningsinstitutt, museum, arkiv, forskningsråd, departement, direktorat eller i helseforetak.

Forskerforbundets leder skal velges av og blant alle medlemmene, uavhengig av tittel og sektortilhørighet. I demokratiske organisasjoner er alle medlemmer likeverdige. En professortittel uttrykker solid faglig kompetanse, men sier ikke noe om organisasjonsforståelse, lederegenskaper eller gjennomslagskraft.

Enhver leder må ha bred sektorkompetanse, kunnskap om medlemmenes forventninger og behov, samt innsikt og forståelse for spillereglene mellom partene i arbeidslivet. I tillegg er det avgjørende at vedkommende har et brennende engasjement og tro på det organisasjonen står for.

Når dette er sagt: Jeg støtter Petter Aaslestad og er sikker på at han blir en god leder for oss. Men vi må vokte oss vel for å gjøre Forskerforbundet til en udemokratisk organisasjon der kun ti prosent av medlemmene er valgbare lederkandidater.

AKTUELLE PRESSEKLIPP:

Vil ha norsk forskning i verdensklasse

Da kunnskapsminister Kristin Halvorsen besøkte Forskerforbundets seminar på Hotel Bristol i Oslo i dag, varslet hun om en omfattende satsning på forskning fra SVs side. Den innebærer å tenke både stort og spisst, forklarer hun.

– I SVs arbeidsprogram for neste periode ser jeg for meg en parallell til Nasjonal transportplan, en langtidsplan for kunnskap og forskning, sier hun til Aftenposten. Det kan bety en tiårsplan med revidering hvert fjerde år, i forkant av stortingsvalget. Ifølge Halvorsen er motivasjonen for å utarbeide en nasjonal forskningsplan todelt.

Aftenposten, 6. november

Meir pengar til tillitsvalde

Universitetsdirektør Kari Tove Elvbakken understreka at dei ynskte å styrke finansieringa for Forskarforbundet ved UiB:

– Vi ynskjer å ha eit godt samspel med dei tillitsvalde. Forskarforbundet har no fått høve til å ha to heiltidstilsette i ramma si.

Bjarne Meidell, hovudtillitsvalt i Forskarforbundet ved UiB, fortel at dei alt har utvida verksemda.

– Vi er over 100 medlemmar, så det er meir enn nok å henge fingrane i.

På Høyden (UiB) 26. oktober

FORSKERFORBUNDET

FAKTA OM FORSKERFORBUNDET

Forskerforbundet er landets største og ledende fag- og interesseorganisasjon for ansatte i forskning, høyere utdanning, museer og kulturminnevern.

Forskerforbundet har over 18 000 medlemmer og er tilsluttet Unio – hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannende.

- Forskerforbundet arbeider for å styrke norsk forskning og høyere utdanning, til beste for samfunnet og for deg som medlem.
- Forskerforbundet forhandler lønn for deg, både lokalt på arbeidssstedet og sentralt.
- Du får bistand i spørsmål om dine lønns- og arbeidsvilkår.
- Forskerforbundet arrangerer kurs, konferanser og seminarer for medlemmer og tillitsvalgte.

FORSKERFORBUNDETS HOVEDSTYRE 2010–2012

Bjarne Hodne, Universitetet i Oslo (leder)
Jan Hongslo, Folkehelseinstituttet (nestleder)
Kristin Dæhli, NTNU
Marit Eriksen, Høgskolen i Østfold
Randi Halveg Iversby, Universitetet i Oslo
Ove Kvammen, Høgskolen i Bergen
Kåre-Olav Stensløkken, Universitetet i Oslo
Tom Roar Eikebrokk, Universitetet i Agder (1. vara)
Annelise Brox Larsen, Universitetet i Tromsø (2. vara)
Stig Ove Hjelmevoll, Universitetssykehuset i Nord-Norge HF (3. vara)

SEKRETARIATET:

Generalsekretær Sigrid Lem
Arkivleder Kristine K. Brox
Kommunikasjonsleder Arvid Ellingsen
Informasjonsleder Unn Rognmo
Spesialrådgiver Birgitte Olafsen
Avdelingssjef Bjørn T. Berg
Rådgiver Jon W. Iddeng
Forhandlingssjef Frank O. Anthun
Seksjonsleder Eirik Rikardsen
Rådgiver Kjetil Mørk
Rådgiver Tanya Nymo
Seksjonsleder/advokat Ann Turid Opstad
Advokat Haakon Utne Kierulf
Advokat Mariann Helen Olsen
Advokatfullmektig Hildur N. Nilssen
Organisasjonssjef Joar Flynn Jensen
Seksjonsleder Elisabeth Tindeland
Organisasjonskonsulent Natasa Duric
Organisasjonskonsulent Renate Storli (vikar)
Førstesekretær Gerd Sandvik
Seksjonsleder/kontorsjef Aina Nilsen
Økonomikonsulent Siri Johannessen
Regnskapskonsulent Bjørn Jensen
Regnskapssekretær Karin Haug (vikar)
Organisasjonssekretær Turid Cordtsen
Førstesekretær Linda Pettersson (permisjon)
Førstesekretær Elisabeth Johansen (vikar)
Førstesekretær Inger Marie Højfeldt
Sekretær Hans Askildsen
Sekretær Seija Hjelteig
Sekretær Tore Sandnes
Sekretær Ane Rinnaas (vikar)

Forskerforum

Nyheter

Reportasje

Kritikk og debatt

Arkiv

Les Forskerforum på nettet

- daglige oppdateringer fra forskning og høyere utdanning
- stillingsannonser
- pdf av papirutgaven
- pdf-en kan også leses på nettbrett

Velkommen til www.forskerforum.no

Vil ha en milliard ekstra i året

Forskningsrådet har begynt å planlegge neste statsbudsjett og ber om milliardpåslag til norsk forskning. [Les mer »](#)

Åpner 10 nye forskerskoler

218 millioner til styrket forskerutdanning. [Les mer »](#)

Universitetsdrøm i Telemark

Høgskolen i Telemark vil trappe opp universitetssatsingen neste år. [Les mer »](#)

Notiser

Kina rykker inn
Investerer i afrikanske
universiteter. [Les mer »](#)

Kritiserer
Sciences Po
For manglende
styring. [Les mer »](#)

Vil utdanne
flyktninger
I verdens største
flyktningleir. [Les mer »](#)

Stockholm satser
internasjonalt
[Les mer »](#)

Gigant-
befolkning...
...forsker lite. [Les mer »](#)

Last ned PDF av bladet

